

SWEDISH
ENVIRONMENTAL
PROTECTION
AGENCY

SKRIVELSE
2026-04-15

Ärendenummer:
NV-25-056152

Lägesbeskrivning av arbetet med förorenade områden 2025

Förord

Marker med god markhälsa utgör en grundläggande resurs för flera viktiga samhällssektorer, inte minst jordbruk och skogsbruk. När marken försämras uppstår samtidigt betydande kostnader för samhället. Markförstöring kan skapa hinder för stadsutveckling och bostadsbyggande, leda till behov av avancerad rening av dricksvatten, orsaka förlust av viktiga vattentäkter och minska vår livsmedelsproduktion.

För att stärka skyddet av marken och säkerställa god markhälsa inom hela EU beslutade unionen den 17 december 2025 om ett nytt markdirektiv med målår 2050. En viktig del av detta arbete är att hantera de många förorenade områden som finns i Sverige och som utgör en betydande del av vår industrihistoria och utvecklingen av det moderna välfärdssamhället. I nuläget har vi en miljöskuld som fortfarande påverkar både människors hälsa och miljön. Samtidigt så tillkommer nya förorenade områden i takt med att kunskapen om miljögifter ökar.

Genom statlig finansiering för efterbehandling av förorenade områden skapas möjligheter att åtgärda föroreningssskador i mark och sediment och därmed minska riskerna för både människors hälsa och miljön. Regeringen har särskilt betonat behovet av att åtgärda fler områden, såväl på land som i hav och vatten. I detta sammanhang lyfts bland annat sediment och PFAS fram som områden där kunskapsluckor kvarstår och där de miljömässiga utmaningarna är särskilt stora.

Hos flera myndigheter i Sverige pågår ett omfattande arbete inom förorenade områden med allt från kunskapsuppbyggnad till faktiska åtgärder. I denna rapport beskrivs det arbete inom förorenade områden som pågår i Sverige, men det blir också tydligt att det fortfarande finns mycket arbete kvar att göra. Rapporten har tagits fram i samverkan med länsstyrelserna, Sveriges geologiska undersökning, Statens geotekniska institut, Trafikverket, Havs- och vattenmyndigheten, Fortifikationsverket, Försvarsmakten, Sjöfartsverket samt Statens fastighetsverk utifrån sina respektive ansvarsområden i arbetet med förorenade områden.

Östersund april 2026

Ingela Hiltula

Avdelningschef Avdelningen för ett resurseffektivt samhälle

Innehåll

FÖRORD	2
SAMMANFATTNING	4
1. INLEDNING	8
2. NATURVÅRDSVERKET	10
2.1 Hantering av statlig finansiering samt nationell lägesbild 2025	10
2.2 Nationell lägesbild för objekt i riskklass 1 och 2	20
2.3 Naturvårdsverkets samordning och vägledning	26
2.4 Databaser och portaler	29
3. STATLIGA MYNDIGHETERS ARBETE MED FÖRORENADE OMRÅDEN	31
3.1 Samverkan mellan statliga myndigheter med ansvar för förorenade områden	31
3.2 Lägesredovisning av statliga myndigheters arbete med förorenade områden	34
4. REGERINGSUPPDRAG PFAS OCH SEDIMENT	41
4.1 Regeringsuppdrag PFAS-förorenade områden (RUPFO)	41
4.2 Regeringsuppdrag om förorenade sediment	43
5. LÄNSSTYRELSERNA	48
5.1 Hur har medel använts?	48
5.2 Resultat	56
BILAGA 1 REDOVISNING AV MYNDIGHETERNAS ARBETE MED FÖRORENADE OMRÅDEN 2025	
BILAGA 2 LÄGESREDOVISNING RU PFAS-FÖRORENADE OMRÅDEN (RUPFO)	
BILAGA 3 SLUTREDOVISNING RU FÖRORENADE SEDIMENT	
BILAGA 4 LÄNSSTYRELSERNAS REDOVISNING AV MEDEL FRÅN SAKANSLAG 1:4	

Sammanfattning

Naturvårdsverket ska årligen redovisa till regeringen hur åtgärdsarbetet inom förorenade områden fortskrider, enligt förordningen (2004:100) om statsbidrag för avhjälpande av föroreningsskador. Lägesbeskrivningen ska omfatta arbetet med att avhjälpa sådana föroreningsskador som avses i 10 kap. miljöbalken, vilket reglerar vem som är ansvarig för att undersöka och åtgärda skadorna. Enligt Naturvårdsverkets regleringsbrev ska även en årlig återrapportering av regeringsuppdraget om PFAS-förorenade områden, samt regeringsuppdraget om förorenade sediment inkluderas i lägesbeskrivningen.

Den statliga finansieringen för arbetet sker huvudsakligen via anslag 1:4 Sanering och återställning av förorenade områden, men kan också ske via vissa myndigheters förvaltningsanslag eller andra anslag som myndigheterna disponerar.

I Naturvårdsverkets regleringsbrev framgår att flera nationella myndigheter har uppdrag att bidra till det samlade åtgärdsarbetet inom förorenade områden. För att ta fram denna redovisning inhämtar Naturvårdsverket underlag från de nationella myndigheter som har i uppdrag att bidra i arbetet.

BEHOVET AV AVHJÄLPANDEÅTGÄRDER ÄR FORTSATT STORT

Genom det statligt finansierade avhjälpandearbetet skapas förutsättningar för en hållbar samhällsutveckling samtidigt som människors hälsa och miljön skyddas. Även dricksvattenresurser värnas om och förutsättningar för en livsmedelsproduktion av god kvalitet säkerställs. Genom åtgärder av förorenade markområden kan också markområden användas på mer flexibla sätt, exempelvis för rekreation och för att möjliggöra nya bostadsområden. Den statliga finansieringen täcker upp för delar av saneringskostnaderna där det finns ett behov av bostäder men där saneringskostnaderna innebär ett hinder för exploateringen. Förorenade områden åtgärdas, grönområden bevaras och bostäder kan byggas i en sund miljö.

Behovet av avhjälpandeåtgärder är fortsatt stort. I den nationella databasen över förorenade områden (EBH-stödet) finns idag cirka 86 000 objekt registrerade som är eller misstänks vara mer eller mindre förorenade. Endast cirka 28 206 objekt är inventerade och har tilldelats en riskklass mellan 1 och 4. Av dessa bedöms 1 264 objekt tillhöra riskklass 1, det vill säga de bedöms utgöra mycket stor risk för människors hälsa och miljön och 8 766 objekt bedöms tillhöra riskklass 2, det vill säga de bedöms utgöra stor risk för människors hälsa och miljön. De nyligen inventerade förorenade områdena med koppling till insatserna i regeringsuppdraget om PFAS-förorenade områden och regeringsuppdraget om förorenade sediment omfattas till stor del inte av ovanstående siffror, utan kommer att behöva läggas in och riskbedömas succesivt framöver.

De cirka 86 000 objekt som finns registrerade omfattar både verksamheter där det finns en ansvarig verksamhetsutövare och verksamheter där det saknas någon

ansvarig. Där det finns en verksamhetsutövare som kan hållas ansvarig för föroreningskadan gäller principen om att förorenaren betalar.

Objekt som tillhör riskklass 1 och 2 behöver prioriteras särskilt för åtgärder

Åtgärder som genomförs genom tillsyn utgör en stor del av alla åtgärder och de finansieras framför allt av en ansvarig verksamhetsutövare, en ansvarig fastighetsägare eller en exploatör.

ATT STÄRKA TILLSYVEN SKAPAR SAMHÄLLSNYTTA

Det tillsynsdrivna arbetet med förorenade områden är avgörande för att säkerställa att förorenaren betalar för att åtgärda de miljöskador som de är ansvariga för enligt miljöbalken. En viktig del i detta arbete är att ha god kunskap om var de förorenade områdena finns. Satsningen på inventering och verifierande provtagning som genomförts sedan 2023 har därför spelat en viktig roll genom att stärka förutsättningarna för att driva ärenden via tillsyn.

En annan grundförutsättning för ett effektivt tillsynsarbete är att ansvarsförhållandena är utredda. För att minska risken för att ansvarsfrågan blir en flaskhals har Naturvårdsverket under 2025 arbetat med att förenkla möjligheterna att söka bidrag för komplicerade ansvarsutredningar.

Länsstyrelsernas tillsynsdrivna arbete är betydelsefullt nationellt sett. Även det tillsynsvägledande arbete som länsstyrelsen tillsammans med Naturvårdsverket genomför är viktigt för det tillsynsdrivna arbetet. Under 2025 pågick över 2 000 utredningar respektive närmare 900 slutliga avhjälpandeåtgärder. Tillsynens roll oavsett om en kommun eller länsstyrelse är tillsynsmyndighet är således avgörande för att kunna uppnå en tillräckligt giftfri miljö i Sverige. Inriktningen på denna tillsyn som finansieras av tillsynsmedlen (ap.6 anslag 1:4) har under 2025 använts till tillsynsvägledning, tillsyn över verksamheter i drift, nedlagd verksamhet, samt annan tillsyn relaterad till bland annat exploateringsärenden. De åtgärder som genomförs genom tillsyn finansieras till största delen genom privat finansiering.

KUNSKAPSGLAPPEN ÄR PÅ VÄG ATT MINSKA FÖR PFAS OCH FÖRORENADE SEDIMENT

Regeringsuppdragen om PFAS-förorenade områden (RUPFO) och förorenade sediment (SESAM) har som övergripande syfte att överbrygga kunskapsglapp inom respektive område. Regeringsuppdraget för PFAS pågår medan regeringsuppdraget om förorenade sediment har avslutats under 2025.

Stora insatser görs idag för en samhällsekonomiskt och miljömässigt effektiv hantering av dessa områden i framtiden. Regeringsuppdragen genomförs i samverkan mellan myndigheter, berörda aktörer och i andra relevanta nätverk, både nationellt och internationellt. Ett gemensamt fokus för RUPFO och SESAM är spridningsminskande åtgärder, som behöver öka för att inte fortsatt spridning ska skapa nya förorenade områden. Stora insatser kopplat till bedömning av bakgrundshalter i sediment och av PFAS i mark och vatten har genomförts under året. Kartläggning av förorenade sediment- och PFAS-förorenade områden

genomförs i nära samarbete med länsstyrelserna, inte minst genom de verifierande provtagningar som har utförts över hela landet.

Kartläggningsarbetet av PFAS och förorenade sediment har fortsatt under 2025 och arbetet fortsätter under 2026. I början av 2025 uppgick antalet potentiella PFAS-objekt i EBH-stödet till strax över 19 000 objekt och i januari 2026 var siffran strax över 22 000 objekt. Antalet inventerade objekt ökade under samma period från 218 till 939 objekt. Över 5 000 förorenade sedimentområden har inventerats i den första fasen och över 500 områden har inventerats med verifierande fältprovtagningar i andra fasen av arbetet. Data från fältarbeten finns nu tillgängligt i det nationella datavärdskapet för miljögifter både för förorenade sediment och PFAS-förorenade områden. Förbättrad kunskap om fiberrika sediment, så kallade fiberbankar, har varit av särskilt fokus i SESAM. Data som sammanställts från EBH-stödet har visat att det skulle kunna finnas fiberbankar på cirka 300 platser i landet. Vägledningsinsatser under året har fokuserat på prioritering, inventering och riskbedömning av sediment- och PFAS områden.

ÖKAT ANSÖKNINGSTRYCK

Det stora antalet projekt som är framme i åtgärdsfas och som kunnat avslutats under 2025 visar att investeringarna som gjorts genom utredningar och åtgärdsförberedelser på förorenade områden kommer till nytta och få en ny användning för samhället. Anslaget sysselsätter delar av branschen inom förorenade områden och Naturvårdsverkets prioritering av ansökningar, som innebär fördelar vid nya tankesätt och metoder, bidrar till innovation och teknikutveckling. För att säkerställa fortsatta vinster från de investeringar som gjorts inom förorenade områden behövs ett fortsatt stabilt och högt anslag så att kvarvarande områden också kan bli resurser för samhället.

Under år 2025 fördelades 89 % av tillgängligt anslag jämfört med 2024 då 75 % fördelades. Ansökningstrycket fortsätter att öka efter några år av svårigheter med att ansöka statlig finansiering för åtgärder, på grund av nya förordningar och pandemin.

Den största anslagsposten har likt tidigare år varit åtgärder (inklusive sanering av mark inför bostadsbyggande och sedimentåtgärder), men även satsningen på att fylla kunskapsluckorna och stötta tillsynen genom verifierande provtagning av PFAS och sediment, samt arbetet med PFAS-åtgärder har prioriterats högt under 2025.

Då vi har ett ökat antal pågående åtgärder har vi under hösten 2025 varit tvungna att avvakta med ytterligare beslut om finansiering av åtgärder, eftersom det ekonomiska utrymmet för 2026 varit nära fulltecknat. Under 2025 hade Naturvårdsverket 113 pågående åtgärdsobjekt som finansierades genom anslagspost 1 på 1:4-anslaget. Detta är fler jämfört med något tidigare år och en relativt stor ökning jämfört med 2024, då 90 åtgärder pågick,

Samtidigt som nya området kommer till åtgärd kan äldre projekt avslutas och antalet avslutade åtgärder som genomförts med hjälp av statlig finansiering ökar från 216 under 2024 till 222 under 2025.

MÅNGA MYNDIGHETER BEHÖVER AGERA OCH AGERA I SAMVERKAN FÖR ATT NÅ RESULTAT

Samverkan om förvaltningen av statens förorenade områden (SFO) är en viktig del för att skapa förutsättningar för att hantera och åtgärda förorenade områden som staten ansvarar för. Naturvårdsverket har fått underlag från Sveriges geologiska undersökning, Statens geotekniska institut, Trafikverket, Havs- och vattenmyndigheten, Fortifikationsverket, Försvarmakten, länsstyrelserna, Statens fastighetsverk och Sjöfartsverket, utifrån sina respektive ansvarsområden i arbetet med förorenade områden. Av dessa myndigheter är det endast länsstyrelserna, Sveriges geologiska undersökning, Havs- och vattenmyndigheten och Statens geotekniska institut som finansierar delar av sitt arbete med medel från anslag 1:4. För att ge förutsättningar för en god hälsa och sund miljö och minska miljöskulden som lämnas över till kommande generationer, krävs att många myndigheter gör sitt utifrån sitt ansvar. Att hantera miljöskulden är också något som kostar, varför arbetet med saneringar är beroende av tillräcklig finansiering.

1. Inledning

Arbetet med förorenade områden är en fråga som involverar många olika myndigheter. Naturvårdsverket ansvarar bland annat för att samordna, prioritera och följa upp arbetet på nationell nivå. Naturvårdsverket har också ansvar för att delta i regeringens arbete inom EU och på internationell nivå på miljöområdet, vilket blir allt viktigare i takt med att frågor om markhälsa och förorenade områden får ökad betydelse genom det nyligen beslutade markdirektivet (Europaparlamentets och rådets direktiv (EU) 2025/2360 om markövervakning och markresiliens).

Naturvårdsverket sammanställer varje år hur arbetet inom förorenade områden fortskrider. Detta görs i enlighet med 1 d § förordningen (2004:100) om statsbidrag för avhjälpan av föroreningsskador. Enligt denna bestämmelse ska Naturvårdsverket senast den 15 april varje år, lämna in en lägesbeskrivning till regeringen av arbetet med att avhjälpa sådana föroreningsskador som avses i 10 kap. miljöbalken. Enligt Naturvårdsverkets regleringsbrev ska Naturvårdsverket årligen även rapportera myndigheternas arbete med regeringsuppdraget om PFAS-förorenade områden (RUPFO) samt regeringsuppdraget om förorenade sediment (SESAM) i lägesbeskrivningen om förorenade områden. Se kapitel 4, bilaga 2 som är en lägesbeskrivning av RUPFO och bilaga 3 som innehåller slutredovisningen för SESAM.

Samverkan om förvaltningen av statens förorenade områden (SFO) är en viktig del för att skapa förutsättningar för att hantera och åtgärda förorenade områden som staten ansvarar för. I samverkan ingår länsstyrelserna, Sveriges geologiska undersökning, Statens geotekniska institut, Trafikverket, Havs- och vattenmyndigheten, Fortifikationsverket, Försvarsmakten, Statens fastighetsverk och Sjöfartsverket.

Den statliga finansieringen för arbetet sker huvudsakligen via anslag 1:4 Sanering och återställning av förorenade områden, men kan också ske via vissa myndigheters förvaltningsanslag eller andra anslag som myndigheterna disponerar.

Inför denna lägesredovisning har Naturvårdsverket i instruktioner till myndigheterna som deltar i samverkan om förorenade områden och oexploderad ammunition, begärt redovisning enligt ett gemensamt upplägg. De myndigheter som disponerar bidrag på anslagsposter på anslag 1:4 har ombetts beskriva hur bidraget använts. Samtliga myndigheter har redovisat sitt arbete och ansvarar själva för innehåll och slutsatser i sin redovisning. Myndigheternas arbete redovisas i kapitel 3.2 och i bilaga 1.

AVGRÄNSNING

Naturvårdsverket har liksom tidigare år inte begärt in underlag för 2025 från Strålsäkerhetsmyndigheten, som disponerar anslag 1:4 anslagspost 2 (som används för omhändertagande av herrelösa strålkällor och visst historiskt radioaktivt avfall från icke kärnteknisk verksamhet).

Statlig finansiering av visst radioaktivt avfall omfattas inte av lägesredovisningen för förorenade områden.

2. Naturvårdsverket

Naturvårdsverket ansvarar för att samordna, prioritera och följa upp arbetet med förorenade områden på nationell nivå. Naturvårdsverket har också till uppgift att administrera de statliga bidragen och utvärdera vilka effekter de har.

Naturvårdsverket är även nationell tillsynsväglädd myndighet inom efterbehandling av förorenade områden. I detta kapitel lägesredovisas Naturvårdsverkets arbete med förorenade områden, se även kapitel 4 för redovisning av regeringsuppdragen.

Naturvårdsverkets statistiska redovisning bygger på uppgifter hämtade ur statistik- och visningstjänsten för handläggare på Naturvårdsverket (EBH-info), som är en version av länsstyrelsernas EBH-stöd. Följande redovisning baseras huvudsakligen från information Naturvårdsverket har hämtat ur EBH-info den 20 februari 2026.

2.1 Hantering av statlig finansiering samt nationell lägesbild 2025

Enligt EBH-stödet finns det drygt 86 000 platser i Sverige där en miljöfarlig verksamhet finns eller har funnits, vilket kunnat orsaka en föroreningsskada. Dessa områden dokumenteras som potentiellt förorenade områden i länsstyrelsernas databas EBH-stödet. Antalet misstänkt förorenade områden ökar kontinuerligt till följd av att nya potentiellt förorenade områden uppkommer (till exempel till följd av en olycka, eller en ny verksamhet) eller identifierats (till exempel genom inventeringssatsningen). Efter att ett potentiellt förorenat område identifieras så genomförs inventeringar och provtagningar som sedan används som grund för att sätta en riskklass (1–4) som redogör för risken objektet utgör. I dag finns totalt 28 206 objekt (enligt data från EBH -info den 4 mars 2026) som har riskklassats.

Objekten ovan omfattar både objekt där det finns en ansvarig verksamhetsutövare och objekt där det saknas någon ansvarig. I vissa situationer finns delvis ansvar, dessa objekt drivs både via tillsynen och den statliga finansieringen.

De nyligen inventerade förorenade områden med koppling till insatserna under RU PFAS-förorenade områden (RUPFO) och RU Sediment samverkan och SESAM ingår delvis i ovanstående siffror. Länsstyrelsen håller på med riskklassning av insamlade data, så flera objekt kommer registreras i EBH-stödet framöver.

Saneringar är kostsamma och tidskrävande men ofta nödvändiga för att skydda människor och miljö. Vid många förorenade områdena finns det en verksamhetsutövare som kan hållas ansvarig för föroreningsskadan och då gäller principen om att förorenaren betalar. Detta hanteras då genom tillsynsarbetet som bedrivs av kommunerna och länsstyrelserna. Tillsynen är en viktig förutsättning för att avhjälpandeåtgärder som bekostas av förorenaren ska komma till stånd. För de förorenade områden där det inte går att hålla någon ansvarig kan ett avhjälpande finansieras av staten. Det statliga anslaget som Naturvårdsverket fördelar för

utredningar och åtgärder prioriteras för de mest förorenade områdena i Sverige, de objekt som tillhör riskklass 1 (mycket stor risk för människors hälsa och för miljön) och riskklass 2 (stor risk för människors hälsa och för miljön). I dag finns 1 264 objekt som tillhör riskklass 1 och 8 766 objekt som tillhör riskklass 2. Se vidare avsnitt 2.2.

Naturvårdsverkets nationella plan för efterbehandling innehåller de prioriteringsgrunder som Naturvårdsverket tillämpar, när bidrag fördelas till de högst prioriterade förorenade områdena runt om i Sverige. Förutom medel till åtgärder fördelar Naturvårdsverket även bidrag till bland annat utredningar och särskilda tillsynsprojekt hos länsstyrelserna. Till den nationella planen hör en fördelningsplan som publiceras på Naturvårdsverkets webb i början av varje år och anger huvuddragen för hur de anslagsposter som Naturvårdsverket disponerar av anslag 1:4, kommer att fördelas under året. På Naturvårdsverkets webb finns dessutom arbetsplaner som uppdateras varje kvartal. I dessa arbetsplaner redovisas dels de beslut som har fattats för innevarande och kommande år, dels de ansökningar som har inkommit men som ännu inte är beslutade. Genom att vara transparenta vill vi underlätta berörda aktörers planering.

De efterbehandlingsåtgärder som Naturvårdsverket fattar finansieringsbeslut för handlar ofta om stora projekt som beräknas pågå under många år. En stabil anslagsnivå och ett tillräckligt bemyndigande utgör viktiga förutsättningar för ett framgångsrikt arbete med efterbehandling av förorenade områden.

2.1.1 Ekonomisk redovisning

Ansökningstrycket har fortsatt öka efter nedgången som skedde med anledning av bland annat nya förordningar och pandemin. Många prioriterade projekt som tidigare stoppats upp i utrednings- och åtgärdsförberedelsefasen är nu redo för efterbehandlingsåtgärd. Enligt den prognos som länsstyrelserna nyligen meddelade för kommande åtgärdsansökningar, ser uppgången ut att öka ytterligare de närmaste åren.

Under 2025 disponerade Naturvårdsverket cirka 712 mnkr på anslagspost 1 på anslag 1.4, som kan användas för att bland annat åtgärda förorenade områden. I tabell 1 redovisas hur anslagspost 1 har fördelats för åtgärder.

Tabell 1. Omfattning av anslaget 1.4 och fördelade medel för avhjälpandeåtgärder.

	2023	2024	2025
Omfattning på anslaget, tkr	762 068	760 318	712 318
Fördelade medel, tkr	439 236	570 418	631 692
Varav fördelat till åtgärder, tkr	310 192	382 404	416 766

Under år 2025 fördelade Naturvårdsverket 89 % av tillgängligt anslag jämfört med 2024 då 75 % fördelades.

Den största delen av Naturvårdsverkets fördelning av anslagspost 1 under 2025 gick till åtgärder. Då vi har ett ökat antal pågående åtgärder har vi under hösten 2025 varit tvungna att avvakta med ytterligare beslut om finansiering av åtgärder, eftersom det ekonomiska utrymmet för 2026 varit nära fulltecknat.

Baserat på den ekonomiska uppföljningen av tidigare års ekonomianvändning syns en trend om att det ofta lämnas tillbaka summor från länsstyrelserna och deras EBH-projekt i samband med bokårets slut. Oförutsägbarheten av de återlämnade pengarna försvårar för Naturvårdsverkets planering och anslagshantering, då det ofta blir mer pengar som lämnas tillbaka än vad som planerats för.

Utifrån den prognos som gjordes i slutet av januari 2026, uppskattas att närmare 80 mnkr kommer att tas tillbaka av anslagspengar från 2025. Denna summa förväntas även öka något till följd av osäkra slutsummor från eftersläpande fakturor i projekten. Detta innebär att det ekonomiska utrymmet ökas som behöver tecknas in på anslagspost 1 på anslag 1.4 för 2026.

De oförbrukade medlen vid länsstyrelserna ökade lite under 2025. De oförbrukade medlen 2025 var 343 mnkr. De oförbrukade medlen 2024 var 326 mnkr. Det är andra året i rad som de oförbrukade medlen ökar något efter att ha minskat stadigt under tidigare år. Ökningen av de oförbrukade bidragen beror på att flera stora åtgärder blivit försenade.

Orsaken till oförbrukade medel på länsstyrelsernas konton vid årsskiftet beror till största delen på att fakturor för redan utfört arbete betalas ut i efterhand, men också på grund av förseningar i projekt. Huvuddelen av ovan nämnda oförbrukade medel hos länsstyrelserna ska vara upparbetade i början av 2026.

SANERINGSÅTGÄRDER /SANERING OCH ÅTERSTÄLLNING

Under 2025 hade Naturvårdsverket 113 pågående åtgärdsobjekt som finansierades genom anslagspost 1 på 1.4-anslaget. Detta är fler jämfört med något tidigare år och en relativt stor ökning jämfört med 2024, då 90 åtgärder pågick, se tabell 2 nedan.

Tabell 2. Totalt antal riskklassade objekt samt antal som åtgärdats med stöd av Sanering och återställning (anslagspost 1 på 1.4 anslaget). Observera att ytterligare åtgärder som genomförs genom tillsyn eller exploatering inte omfattas.

	2023	2024	2025
Totalt antal riskklassade objekt*	27 135	27 397	28 004
Antal pågående åtgärder (inklusive sediment)	78	90	113
Antal pågående åtgärder av mark inför bostadsbyggande	4	5	5
Antal avslutade åtgärder(ackumulerat**)	183	198	203
Antal avslutade åtgärder inför bostadsbyggande (ackumulerat**)	16	18	19

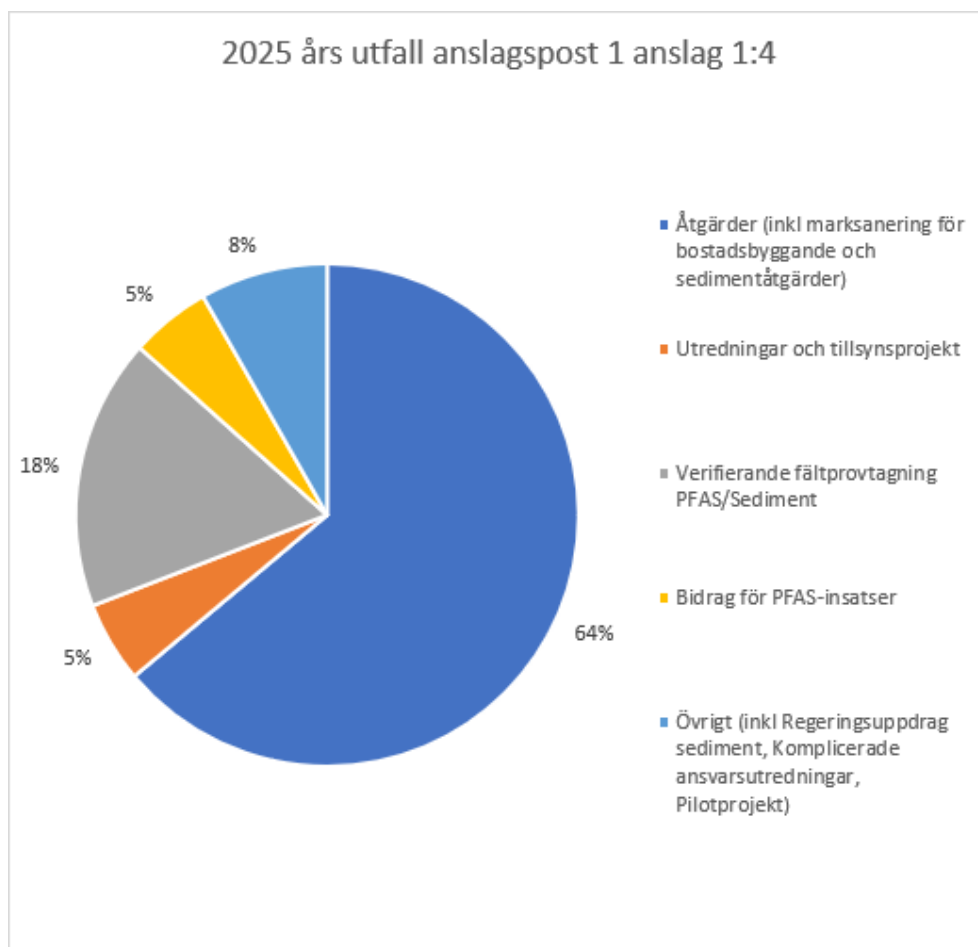
* Riskklass 1–4 objekt för vilka data hämtats från EBH-stödet

**De ackumulerade siffrorna gäller från när anslaget inrättades.

Under 2025 pågick fem efterbehandlingsåtgärder av mark inför bostadsbyggande, vilket är oförändrat jämfört med 2024. Antalet avslutade åtgärder (exklusive åtgärder inför bostadsbyggande) ökade med fem mellan 2024 och 2025. Antalet avslutade åtgärder fortsätter att öka, även om det är en mindre ökning än under 2024.

För flertalet av de åtgärdsprojekt som finansierades av anslaget och som pågick under 2025 fanns en kommunal huvudman. I många fall är huvudmannskapet helt avgörande för att projektet ska kunna komma i gång. Det är därför en viktig uppgift att även fortsättningsvis försöka få fler huvudmän som kan engageras för arbetet.

Av figur nedan framgår bland annat den procentuella fördelningen mellan åtgärder, utredningar och tillsynsprojekt, inventeringar och bidrag för PFAS-åtgärder.

Figur 1. Procentuell fördelning för anslagspost 1 under 2025 (Naturvårdsverket). Inom posten PFAS-insatser ryms även kostnader för andra myndigheters arbete i regeringsuppdraget PFAS-förorenade områden samt bidrag till MCF.

SAMMANSTÄLLNING AV ANSLAGSFÖRDELNING FÖR INSATSER SOM RÖR PFAS OCH RUPFO

Inom ramen för arbetet med PFAS-förorenade områden och RUPFO har ett antal olika typer av insatser finansierats av anslagspost 1 på 1.4 anslaget. Dessa omfattar bland annat pilotprojekt, kunskapshöjande projekt och verifierande provtagning (tabell 3). Dessa har belastat villkor 3 och villkor 5. Totalt kostade det cirka 93 mnkr år 2025 för insatser för att minska spridningen av PFAS.

Tabell 3. Sammanställning av nettokostnader för PFAS-insatser finansierade av anslagspost 1 på 1:4 anslaget.

Aktivitet 2025	Utfall (Kronor)
SGU:s pilotprojekt inom SGI:s RU PFAS	23 282 782
SGU undersökning av bakgrundshalter i mark och vatten samt deltagande i MCF:s uppdrag om kommunala brandövningsplatser	7 674 486
MCF:s uppdrag om kommunala brandövningsplatser	1 815 183

Länsstyrelsen i Dalarnas län - sammanställning av erfarenheter kopplat till åtgärder av PFAS-förorenade områden	130 000
SGL:s arbete i RUPFO	486 000
Verifierande fältprovtagning PFAS	53 558 700
Komplicerade ansvarsutredningar PFAS*	150 000
Pilotprojekt PFAS *	880 000
Naturvårdsverkets arbete med PFAS inklusive upphandling av konsulter	4 780 000
Totalt	92 757 151

*ingår även i beskrivningen av bidrag nedan.

Sedan 2024 har Naturvårdsverket fördelat medel till länsstyrelserna för verifierande provtagning av PFAS och förorenade sediment. Detta är en del av inventeringsarbetet som kommunerna och länen genomför. Samtliga länsstyrelser har ansökt om bidrag för verifierande fältprovtagning av PFAS och av förorenade sediment för perioden 2023–2026. För PFAS så har fältprovtagning genomförts i totalt cirka 1 261 områden för sammanlagt 150,1 mnkr. Under 2025 beviljades länsstyrelserna bidrag för verifierande provtagning av PFAS i 519 misstänkt PFAS-förorenade områden till ett belopp av 60,9 mnkr.

Läs mer vad arbetet med PFAS har inneburit i bilaga 2 som innehåller lägesbeskrivningen av arbetet med PFAS-förorenade områden och RUPFO. I nedananstående beskrivningar nedan om pilotprojekt och ansvarsutredningar beskrivs även insatserna som gjorts, för att stärka arbetet inom dessa områden. Det har varit satsningar som både omfattat PFAS men även generellt arbetet inom förorenade områden.

SAMMANSTÄLLNING AV ANSLAGSFÖRDELNING FÖR INSATSER SOM RÖR SEDIMENT OCH SESAM

Även inom sedimentarbetet ha flera insatser genomförts för att omsätta regeringens satsning i praktiken. Dessa omfattar bland annat finansiering av samverkan mellan myndigheter, fallstudier, kartläggning av fiberbankar och även här verifierande provtagning (tabell 4). Av de 10 mnkr som särskilt avsatts i regleringsbrevet användes totalt 9.7 mnkr. Totalt har cirka 79 mnkr använts för att öka kunskapen och förbättra förutsättningar inom sedimentarbetet 2025.

Tabell 4. Samanställning av nettokostnader för Sediment-insatser finansierade av anslagspost 1 på 1.4 anslaget.

Aktivitet	2025
Samverkan mellan myndigheter (inklusive fallstudier, fiberbankar i Värmland och MIDAS)	9 719 459
Stöd till inrapportering till datavårdskapet via SMED för Sediment och PFAS	545 000
Verifierande fältprovtagning*	56 840 766

Pilotprojekt med fokus på åtgärder av förorenade sediment och spridningsbegränsande åtgärd till sediment*	10 882 595
Komplicerade ansvarsutredningar kopplat till sediment*	626 000
Totalt	78 613 820

*ingår även i beskrivningen av bidraget nedan.

Ansökningarna för verifierande provtagning av sediment för perioden 2023–2026 totalt cirka 665 områden omfattar sammanlagt 122 mnkr. För 2026 har länsstyrelserna beviljats bidrag för verifierande fältprovtagning för förorenade sediment i totalt 52 sedimentområden till ett belopp av 27 mnkr. För 2025 har länsstyrelserna beviljats bidrag för verifierande provtagning av sediment i totalt 314 områden till ett belopp av 57,4 mnkr.

Läs mer om vad arbetet med sediment har inneburit i bilaga 3 som innehåller en slutredovisning av regeringsuppdraget för sediment. I beskrivningar nedan om pilotprojekt och ansvarsutredningar beskrivs även insatserna som gjort för att stärka arbetet inom dessa områden, vilket har varit satsningar som omfattat sediment men även generellt arbetet inom förorenade områden.

TEKNIKUTVECKLING - PILOTPROJEKT

Naturvårdsverket kan sedan 2024 bevilja bidrag till pilotprojekt för att testa nya metoder för åtgärder i förorenade områden. Anledningen till att Naturvårdsverket öppnade upp för möjligheten att söka bidraget var att bidra till att komma bort från dagens schakt och deponi mot nya och mer innovativa åtgärdsmetoder för förorenade områden. Syftet med satsningen är att testa metoder för åtgärder av förorenade områden i stor skala. Det inkluderar spridningsminskande åtgärder kopplat till förorenade områden och metoder för hållbar masshantering när massor uppstår i samband med åtgärder i ett förorenat område. Målet är att metoderna ska testas och utvecklas så att de blir tillämpbara vid de förutsättningar som råder i Sverige. Pilotprojekten ska testa metoder som skulle kunna fungera även på andra platser i landet. Bidraget går inte till att genomföra en fullständig efterbehandling av ett förorenat område.

Privata aktörer kan ingå i projektgruppen men kan inte vara huvudsökande för bidraget. Pågående projekt som finansieras med bidrag från satsningen fokuserar på områden som är förorenade olika föroreningar som förekommer i höga halter i många områden i landet såsom DDT, dioxin, PFAS och TBT. Mer information om de enskilda projekten finns att läsa här: [Bidrag till pilotprojekt för åtgärder av förorenade områden](#).

Under 2025 har Naturvårdsverket beviljat bidrag för fem olika pilotprojekt för sammanlagt 55,2 mnkr. Projekten påbörjas 2026 och kommer pågå som längst i fem år.

KOMPLICERADE ANSVARSUTREDNINGAR

Under 2025 har Naturvårdsverket tagit fram en arbetsprocess och rutiner för att förenkla ansökningsprocessen för att söka bidrag för komplicerade ansvarsutredningar av förorenade områden. Detta är ett initiativ som bland annat ska förhindra att förorenade områden med komplicerat ansvarsbild stannar upp.

Det är många projekt som stannar upp för att kommunerna inte har tillräckliga resurser för att komma vidare med komplicerade ansvarsutredningar. Detta riskerar att de områden som är komplicerade inte prioriteras vidare även om risken för människors hälsa och miljön är hög. Ett exempel är förorenade sedimentområde som ofta har en komplex påverkansbild med många olika potentiella föroreningskällor med många ansvariga. Dessutom påverkas föroreningarna i sedimenten av hur vattnet tillrinner eller rör sig inom sjön, vattendraget eller kustvattnet. Beroende på påverkansbild och vattensystemets egenskaper kan arbetet med ansvarsutredningen bli mer eller mindre komplicerat. I december 2025 beslutade Naturvårdsverket att ge bidrag till sju olika objekt för att utreda svåra ansvarsförhållandena och där flera av ansökningarna kopplade till föroreningssituationen i sedimenten för sammanlagt 2,1 mnkr.

2.1.2 Exempel på statligt finansierade efterbehandlingsprojekt

Genom det statligt finansierade avhjälpandearbetet skapas förutsättningar för en hållbar samhällsutveckling samtidigt som människors hälsa och miljön skyddas. Även dricksvattenresurser värnas om och förutsättningar för en livsmedelsproduktion av god kvalitet säkerställs. Genom en sanering av förorenade markområden kan också markområden användas på mer flexibla sätt, exempelvis för rekreation och för att möjliggöra nya bostadsområden. Den statliga finansieringen täcker upp för delar av saneringskostnaderna där det finns ett behov av bostäder men där saneringskostnaderna innebär ett hinder för exploateringen. Förorenade områden åtgärdas, grönområden bevaras och bostäder kan byggas i en sund miljö. Naturvårdsverket bedömer till exempel att närmare 3 300 bostäder kommer att möjliggöras i de pågående och avslutade projekt för sanering av mark inför bostadsbyggande, som vi hittills finansierat.

Här nedan ges exempel på några saneringsprojekt som slutredovisats under året.

NV-03215-17 Järpens industriområde, Jämtlands län

Inom Järpens industriområde i Åre kommun har det från 1880-talet bedrivits diverse industriverksamheter. Den industriella restprodukten kisaska innehåller höga halter av arsenik och tungmetaller och har använts som utfyllnad inom industriområdet. Riskreducerande åtgärder var därmed nödvändiga för att området ska kunna fortsätta användas för industriverksamheter och för att minska spridning av föroreningar till den närliggande recipienten Järpströmmen och nedströms liggande vattentäkt. Efterbehandlingsåtgärderna finansierades av Naturvårdsverket med statsbidrag om drygt 49 mnkr och resulterade i att drygt 23 500 ton förorenade massor avlägsnades från området vilket har medfört en föroreningsreduktion om 812 kg arsenik och 40 482 kg zink. Majoriteten av de förorenade massorna

transporterades med tåg till godkänd mottagningsanläggning i syfte att minska utsläppen från transporterna.

NV-03148-16 Vassmolösa Ångsåg, Kalmar

Länsstyrelsen i Kalmar län beviljades år 2016 cirka 47 mnkr för att åtgärda det förorenade området Vassmolösa Ångsåg i Kalmar kommun. Sågverksamheten startade under 1940-talet och omfattade dopping av virke i pentaklorfenol. Förstudier inför åtgärd visade betydande halter av dioxiner i marken och klorfenoler och dioxiner i grundvattnet. Den kommunala vattentäkten är belägen cirka 500 meter från aktuellt område. Avhjälpande-åtgärderna genomfördes på sågverksområdet, men även på direkt angränsade villatomter. Efter genomförda åtgärder används sågverksområdet som friluftsområde, området fungerar som ett vattenskyddsområde och boende i närområdet riskerar inte att utsättas för skadliga doser av vare sig klorfenoler eller dioxiner.

NV-04454-15 Norrköpings gasverk, Östergötland

År 2018 beviljades Länsstyrelsen i Östergötlands län drygt 89 mnkr för att åtgärda det förorenade området Norrköpings Gasverk i Norrköpings kommun. Gasverket etablerades 1852 i centrala Norrköping och levererade gas fram till 1988. På området har det utöver gasverket även funnits ett kolgasverk med gasklockor, bensoltillverkning, stenkolslager, diverse verkstäder samt ett varv och en skeppsdocka. Verksamheterna har gjort marken förorenad av bland annat arsenik, bly, cyanid, bensen samt PAH och aktuellt område utgjorde en av länets mest förorenade platser.

Avhjälpandeåtgärderna har bidragit till att förvandla området från kraftigt förorenad industrimark till en ny central stadsdel med 300 bostäder, parkmark och kanaler. Efter genomförda åtgärder kan barn och vuxna bo och vistas i området utan risk för negativa hälsoeffekter och man har också stoppat spridningen av föroreningar via både yt- och grundvatten till den grad att vattenkvaliteten i Motala Ström inte riskerar att försämrats ytterligare. Unikt för projektet är att man genomfört en termisk in situ-behandling av PAH och bensen, vilket är den första i Sverige och en av få globalt. Man har även blandat in biokol i återfyllnadsmaterialet i syfte att bidra till ökad fastläggning av föroreningar och även nedbrytning av eventuellt kvarvarande föroreningar.

NV-01045-18 Källstorps industriområde, Västra Götaland

Länsstyrelsen i Västra Götaland beviljades år 2018 cirka 47 mnkr för att åtgärda det förorenade området Källstorps industriområde i Trollhättans kommun. På industriområdet har det sedan början av 1900-talet bedrivits tung verkstadsindustri med tillverkning av bland annat verktyg av härdat stål, sågar, sågklingor och hyveljärn. På området har även funnits trä- och pappersindustri. I början av 2000-talet visade miljöundersökningar att området var kraftigt förorenat med tungmetaller såsom krom, bly, barium, molybden, PAH, gjuterisand och slagg från metallsmältning. Aktuellt område hade även geotekniska stabilitetsproblem i anslutning mot Göta älv och det förelåg risk för spridning av föroreningar via erosion eller ras. Efter genomförda avhjälpandeåtgärder kan aktuella området användas för bostadsändamål och man har kraftigt minskat risken för erosion, ras

och skred mot Göta älv. Aktuellt område ingår i ett större planområde där man planerar för ett större antal bostäder

2.2 Nationell lägesbild för objekt i riskklass 1 och 2

I detta avsnitt redovisas Naturvårdsverkets bedömning av det nationella arbetet (det vill säga både tillsynsdrivet och statligt finansierat) med de objekt som tillhör riskklass 1 och 2.

Redovisningen bygger på uppgifter hämtade ur statistik och visningstjänsten för handläggare på Naturvårdsverket (EBH-info), som är en version av länsstyrelsernas EBH-stöd¹. Datan har sammanställts genom en ny metodik för uppföljning av arbetet med förorenade områden. Metodiken har tagits fram i samband med de uppdateringar som skett av databaserna och deras uttagsmöjligheter.

Målsättningen med arbetet med förorenade områden är att riskerna från de förorenade områdena ska reduceras och att riskerna från objekt av riskklass 1 eller 2 inte ska finnas kvar.

I dag finns totalt 28 206 objekt² som har riskklassats, varav 10 030 objekt är i riskklass 1 eller 2. Det totala antalet riskklass 1 och 2 objekt ändras löpande till följd av att nya områden identifieras. Ett objekts riskklass kan också ändras (det vill säga få en höjd eller sänkt riskklass) utifrån ny kunskap från utredningar eller till följd av att riskminskande åtgärder genomförts på objektet.

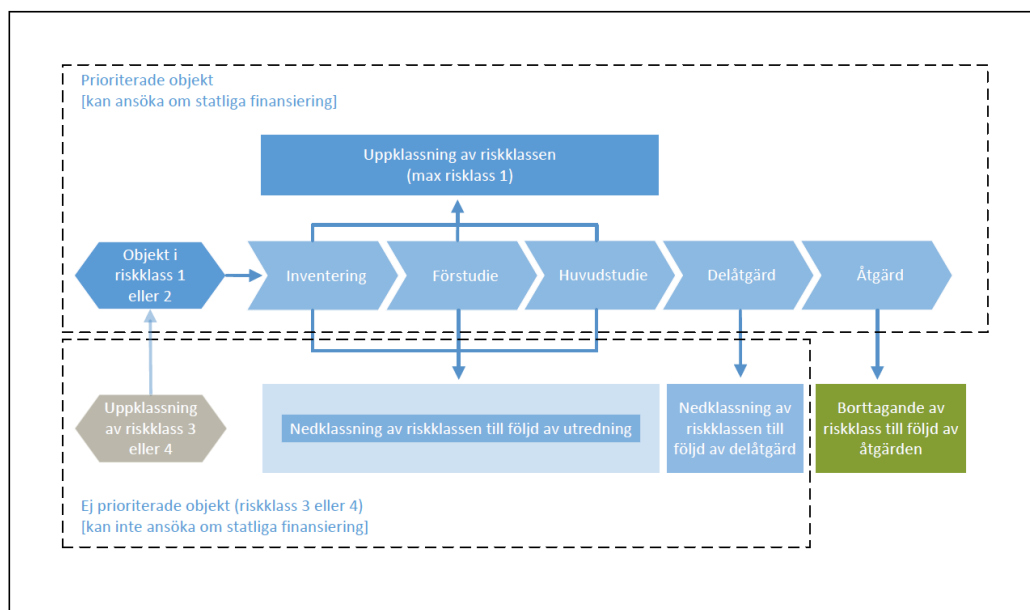
En ändring av ett objekts riskklass kan ske under eller till följd av arbetet som sker i de olika faserna som är del av processen för att åtgärda ett förorenat område, se figur 2.

Arbetet inom de olika faserna är ofta en lång process och att gå från utredning till åtgärd av ett förorenat objekt kan ta många år. Det är viktigt att underlagen som tas fram är säkra och pålitliga för att man ska kunna prioritera områden som behöver åtgärdas, samt ta tillvara på både tid och resurser. Detta är särskilt viktigt för objekten som hanteras genom den statligt finansierade avhjälpandeprocessen eftersom det inte finns någon att ställa krav på att utreda och åtgärda, och då resurserna behöver fördelas på ett så effektivt sätt som möjligt.

En sänkning av riskklassen (nedklassning) för ett riskklass 1 eller 2 objekt, eller en bedömning av att åtgärder i nuläget inte är prioriterade är ett viktigt resultat från EBH-arbetet. Dessa resultat har tidigare inte kunnat redovisas i Naturvårdsverkets lägesbeskrivning. Men de uppdateringar av EBH-stödet som genomförts har möjliggjort uttag av denna typ av data.

¹ Data för följande redovisning är huvudsakligen hämtad ur databasen EBH-Info den 20 februari 2026. I de fall data tagits ut på annat sätt så är detta noterat via fotnot.

² Data om totala antalet riskklassade objekt är hämtat från databasen EBH-Info den 4 mars 2026.

Figur 2: Naturvårdsverket har valt att redovisa arbetet med riskklass 1 och 2 objekt utifrån fem processfaser. Under arbetet med förorenade områden kan ett objekts riskklass ändras till följd av ny information eller riskminskande åtgärder.

2.2.1 Uppföljning av det pågående arbetet med riskklass 1 och 2 objekt

RISKKLASS 1

Det har skett stora framsteg i arbetet med att utreda och åtgärda de förorenade objekten som klassats som riskklass 1.

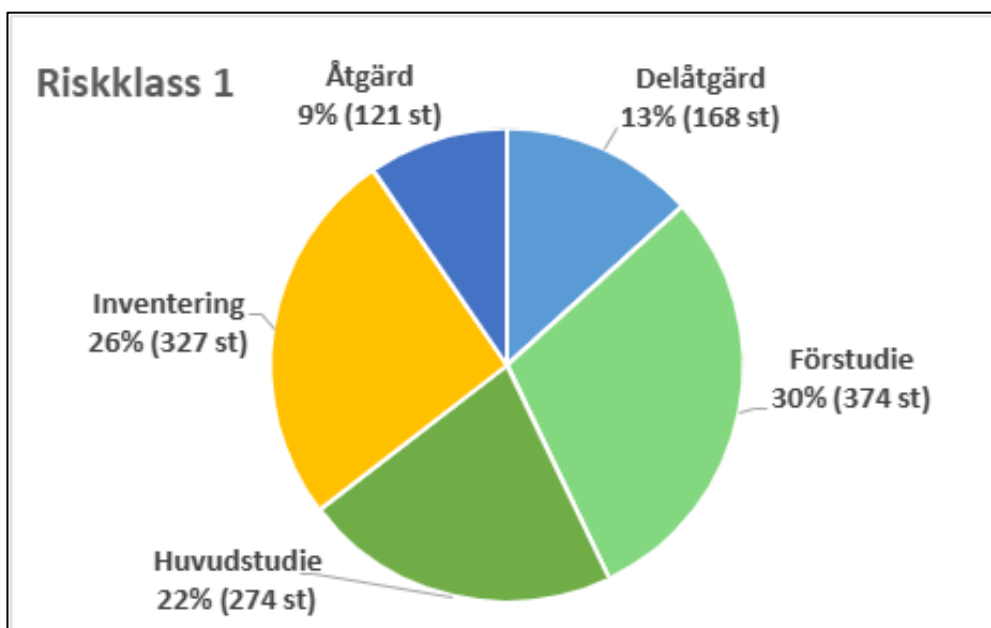
Vid 22 % av de 1 264 riskklass 1 objekt som finns i Sverige idag så pågår- eller har det genomförts delåtgärder eller åtgärder. Att det utförts någon form av riskminskande åtgärd på över en femtedel av de högst prioriterade objekten i Sverige är ett bevis på det omfattande arbete som sker, både inom tillsynen och genom den statliga finansieringen.

Utöver objekten där åtgärder pågår, så har 52 % av objekten kommit in i utredningsfaserna. Förstudie och huvudstudie av ett objekt är viktiga faser i processen att hantera ett förorenat område. Utredningar ger möjligheten att bedöma de faktiska riskerna som föroreningsskadan utgör, och baserat på resultatet kan man antingen nedklassa områdets riskklass (om riskerna visade sig vara mindre än förväntade) eller prioritera området för riskminskande åtgärder.

Resultatet av utredningsarbetet kan även förtydligade bilden av det svenska miljötillståndet vilket säkerställer även att de resurser och satsningar som görs inom Sverige kan fokuseras på de objekt som skapar störst nytta för människor, miljö och samhälle.

Vid de kvarvarande 26 % av objekten i riskklass 1 har man endast kommit in i inventeringsfasen. Dessa objekt behöver fortsätta arbetas med för att utreda och bedöma åtgärdsbehovet. Det är dock värt att komma ihåg att denna fas kontinuerligt fylls på med nya objekt när nya förorenade platser identifieras.

I figur 3 visas fördelningen av de svenska riskklass 1 objekten i olika faser.

Figur 3: Fördelning av riskklass 1 objekt i EBH-processens olika faser.

RISKKLASS 2

Jämfört med riskklass 1 så är det en betydligt mindre andel av de 8 766 objekten i riskklass 2 som kommit in i utredningsfaserna (förstudie och huvudstudie) respektive åtgärdsfaserna (delåtgärd och åtgärd).

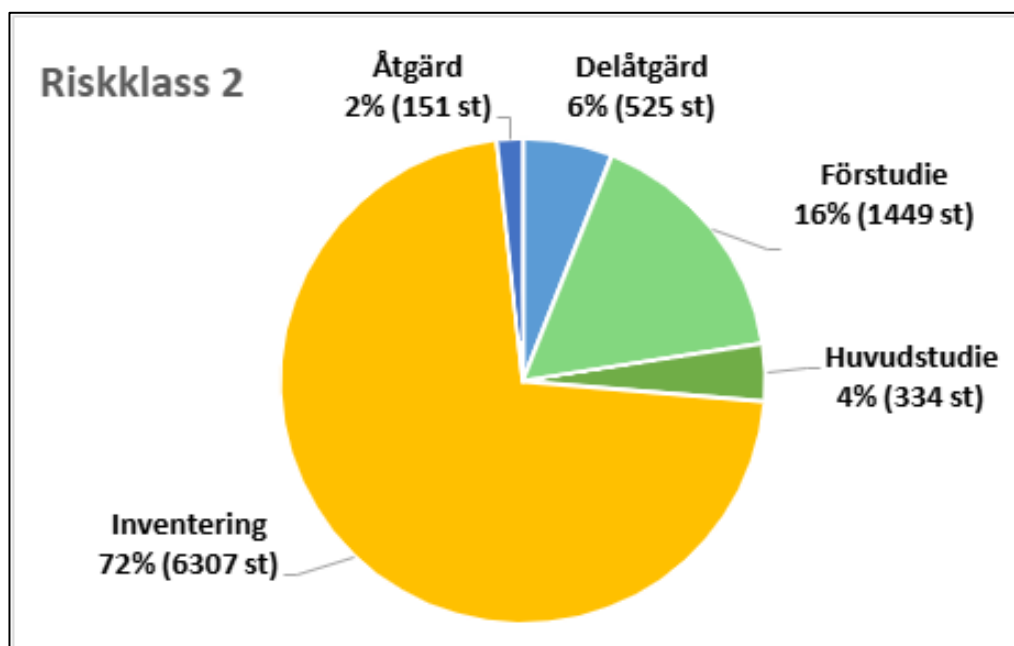
Detta beror delvis på att objekt i riskklass 2 är lägre prioriterade än riskklass 1 objekten, men även på grund av att antalet riskklass 2 objekt är betydligt fler än riskklass 1.

Den större delen av riskklass 2 objekt hittas i inventeringsfasen (72 %). Det är värt att notera är att det faktiska antalet objekt som finns i någon av utredningsfaserna (totalt 20 % av alla riskklass 2 objekt) är större än det totala antalet riskklass 1 objekt i Sverige. Det totala antalet objekt som är i någon av åtgärdsfaserna för riskklass 2 (totalt 8 %) är mer än dubbla antalet objekt i åtgärdsfaserna för riskklass 1.

Även riskklass 2 objekt kan få en ändrad riskklass till följd av utredningar. På samma sätt som för riskklass 1 objekt så är nedklassning ett viktigt resultat för att kunna prioritera åtgärdsbehovet, men utredningar kan även visa på en ökad risk från området, vilket då möjliggör för en höjning av riskklassen och en högre prioritering.

Att det trots den lägre prioriteringen ändå är ett så stort antalet riskklass 2 objekt där det pågår utrednings- eller åtgärdsarbete visar och styrker att det pågår ett stort arbete med förorenade områden i Sverige.

I figur 4 visas fördelningen av de svenska riskklass 2 objekten i olika faser.

Figur 4: Fördelning av riskklass 2 objekt i EBH-processens olika faser.

2.2.2 Uppföljning av genomfört arbete med riskklass 1 och 2 objekt - vad återstår att göra?

Som redovisats i tidigare avsnitt åtgärdas inte alla förorenade områden som någon gång bedömts ha riskklass 1 eller 2. Arbete med utredningar och delåtgärder kan leda till att ett objekts nedklassas, vilket då innebär att området inte längre är prioriterat (åtminstone inom den statliga finansieringen).

Uppdateringarna har gjort det möjligt att följa upp statusen för de tidigare prioriterade objekten som någon gång klassats som riskklass 1 eller 2, och vad de har för riskklass (eller åtgärdsnivå) idag.

Utdraget visar på att det totalt funnits 12 063³ bedömts ha riskklass 1 eller 2.

En jämförelse av vilken status de 12 063 objekten har idag visar att 10 030 objekt fortfarande bedöms vara prioriterade (dvs. ha riskklass 1 eller 2) och att närmare 17 % av objekten (2 033 stycken) som tidigare klassats som prioriterade nu antingen är nedklassade till riskklass 3 eller 4 (till följd av utredning eller delåtgärd) alternativt åtgärdats till känslig markanvändning (KM) eller mindre känslig markanvändning (MKM) (se figur 5 nedan).

Resultatet att en sjättedel av alla prioriterade objekt som funnits i Sverige inte längre har kvar denna status är ett stort framsteg i det svenska miljöarbetet.

Uppföljningen visar att 1 179 objekt kunnat nedklassas vilket innebär att resurserna

³ Det svenska arbetet med förorenade områden började redan under 1980-talet, men underlaget och metodikerna som ligger till grund för dagens system togs fram med början i 90-talet.

som annars skulle avsatts för dessa objekt kommit till bättre nytta för andra åtgärdsinsatser.

En framgång för EBH-arbetet är att 854 av Sveriges mest förorenade objekt nu är åtgärdade och inte längre bedöms utgöra någon risk. Tar man även med de objekt i riskklass 1 eller 2 där det pågår åtgärder ökar denna siffra till 1 126 objekt⁴ som bedöms vara fullt (eller snart) åtgärdade.

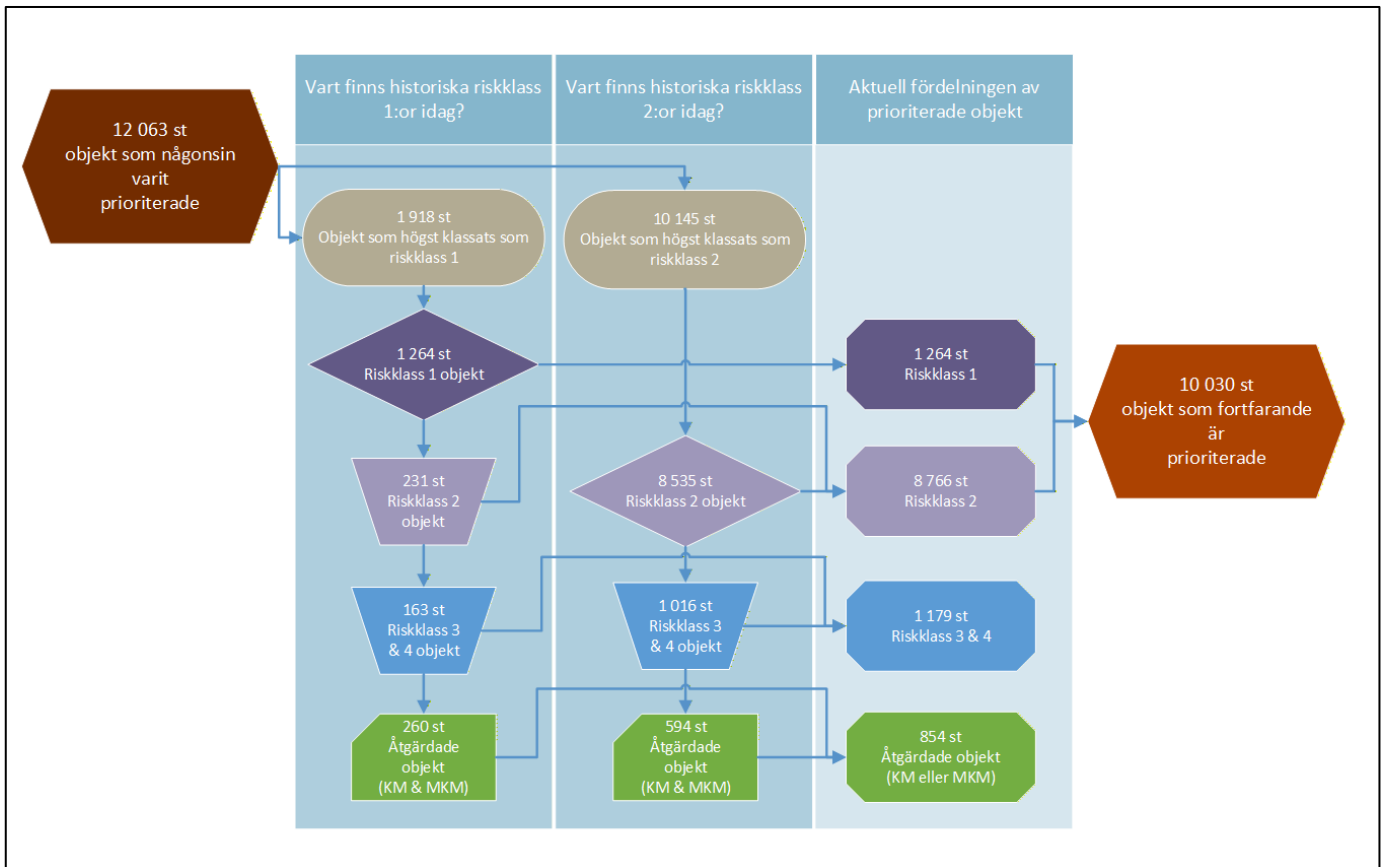
Det finns dock mycket kvar att göra. Fortsatta satsningar behöver göras på utredningar och åtgärder av de 10 030 objekt som finns kvar inom riskklass 1 eller 2 så att riskerna från dessa områden kan minskas.

Det upptäcks även nya förorenade områden löpande och nya utredningar och undersökningar kan även leda till uppklassning av objekt som tidigare trots ha förhållande vis låg risk. De senaste årens satsningar på inventering av förorenade sediment och PFAS-föroreningar har varit viktiga kunskapsbyggande insatser, och kommer sannolikt leda till en stor ökning av antalet riskklass 1 och 2 objekt när data från dessa områden hunnit utvärderas och läggas in i databasen.

Detta innebär att siffran över de objekt som någonsin varit prioriterade (dvs. någon gång haft riskklass 1 eller 2) inte är låst. När nya områden identifieras och klassas som riskklass 1 eller 2 så ökar siffran för objekt som någonsin varit prioriterade. Detta innebär att antalet objekt som någonsin varit prioriterade aldrig kommer att minska i antal. Målet för miljöarbetet är att minska antalet kvarvarande prioriterade objekt genom att utreda och genomföra riskminskande åtgärder trots till kommande nya prioriterade objekt.

Genom att effektivt prioritera de mest förorenade områdena säkerställs att myndigheters arbete och även statliga pengar kommer till så stor samhälls- och miljönytta som möjligt.

⁴ Summan 1 126 objekt som är eller snart är fullt åtgärdade kommer från addition av summorna:
854 (åtgärdade historiska RK 1 eller 2 objekt, från figur 4)
+ 121 (pågående RK1 åtgärder från figur 2)
+ 151 (pågående RK 2 åtgärder från figur 3)
= 1 126

Figur 5: En uppföljning av de 12 063 objekt som någon gång ansetts vara prioriterade och vilken status de har idag. De sandfärgade ovalerna visar antalet områden som någonsin haft antingen riskklass 1 (höger) eller 2 (mitten) som högsta riskklass. De nedanförliggande färggranna formerna redogör för den nuvarande fördelningen av objekten, dvs. om de är prioriterade (kvar i riskklass 1, och/ eller 2), alternativt nedklassats (till riskklass 3 eller 4) eller åtgärdats.

2.3 Naturvårdsverkets samordning och vägledning

Arbetet med förorenade områden är en fråga som involverar många olika aktörer. Naturvårdsverket både vägleder och skapar möten och kontaktytor med berörda aktörer. Naturvårdsverket vägleder dagligen genom kontakten med bland annat länsstyrelser, kommuner, konsulter och fastighetsägare. Vi vägleder även via de rapporter och vägledningarna som vi ger ut. Naturvårdsverket samverkar även med länen via länsstyrelsernas chefsgrupper och genom deltagande på nationella och regionala länsträffar.

Nedan redovisas ytterligare exempel på Naturvårdsverkets samordnande och vägledande arbete som genomförts under 2025, inom efterbehandling av förorenade områden.

WEBBINARIESERIE

Naturvårdsverket har under 2025 fortsatt att anordna webinarier om förorenade områden för att nå ut till landets länsstyrelser, kommuner och andra som jobbar med förorenade områden, masshantering och statlig finansiering, med förtydliganden och ny vägledning. Innehållet i webinarierna väljs ut baserat på aktuella ämnen, till exempel ny vägledning eller svåra frågor som fångas upp av handläggare på Naturvårdsverket.

Sammanlagt hölls elva webinarier under året. Bland annat hölls webinarier om områden som kan ha förorenats av räddningstjänstens övningar och släckinsatser och hur PFAS sprids från förorenade områden över tid. Vidare har webinarierna handlat om att sprida vägledning om ansvar och prioritering av förorenade områden, båtuppställningsplatser och förorenade sediment, riktvärden för förorenad mark och den nationella tillsynsstrategin för förorenade områden. Webinarierna var välbesökta, de flesta med cirka 300–500 deltagare per webinarium.

Naturvårdsverket bedömer att webinarierna ökar kunskapen och stärker stödet till tillsynsmyndigheterna i Sverige. En enkätundersökning om webinarieriet som genomfördes mot slutet av år 2025 visar på den genomgående positiva respons som Naturvårdsverket har fått för webinarierna. Av de svarande angav 95 % att de har en mycket eller ganska positiv upplevelse av webinarierna och majoriteten av deltagarna (92 %) upplever att webinarierna har gjort det enklare för dem att ta till sig Naturvårdsverkets vägledning. För de som jobbar med tillsyn angav 64 % att webinarierna ”mycket” eller ”till viss del” har underlättat tillsynsarbetet och 23 % angav att webinarierna har underlättat tillsynsarbetet till viss del.

Även verksamhetsutövare, entreprenörer, konsulter och andra brukar närvara på webinarierna, vilket bidrar till en ökad tydlighet och effektivitet för branschen

förorenade områden som helhet. Alla webinarier finns samlade i Naturvårdsverkets ”YouTube-kanal”⁵ som är tillgänglig för alla.

STRATEGISKT RAMVERK

Under året har Naturvårdsverket, länsstyrelserna, Statens geotekniska institut och Sveriges geologiska undersökning tillsammans påbörjat ett arbete med att ta fram ett gemensamt strategiskt ramverk för arbetet med förorenade områden.

Målsättning är att vi genom ramverket stärker vår gemensamma förmåga att prioritera, utreda och åtgärda förorenade områden, oavsett om det handlar om tillsynsdrivna eller bidragsfinansierade insatser. Under året har övergripande mål tagits fram samt förslag på gemensamma principer för vår samverkan.

UPPDATERING AV BEFINTLIGT VÄGLEDNINGSMATERIAL OM RISKBEDÖMNINGAR OCH VAL AV RIKTVÄRDEN

För att avgöra om ett område innebär en risk för människors hälsa eller miljön krävs riskbedömningar där bland annat riktvärden för förorenad mark är ett stöd i bedömningen. Naturvårdsverket har uppmärksammat att riktvärden används mer strikt än vad syftet med dessa är samt i sammanhang där de inte ska tillämpas.

Därför har Naturvårdsverket under 2025 förtydligat och förenklat webbsidan om riktvärden för förorenad mark. Vägledningen beskriver syftet Naturvårdsverkets generella riktvärden för förorenad mark och hur dessa ska användas vid riskbedömning samt Naturvårdsverkets beräkningsverktyg för att beräkna platsspecifika riktvärden. Naturvårdsverket anordnade också ett webinarium i september 2025 för att svara på frågor och berätta om uppdateringen.

Naturvårdsverkets [webbsida om riktvärden](#).

SAMORDNINGSUPPDRAGET

Under året har ett samordningsuppdrag startat upp mellan Naturvårdsverket och länsstyrelserna. Syftet med denna samverkan är att kunna ha en öppen dialog för diskussioner och problemlösning om hinder i samarbetet gällande statlig finansiering. I arbetet med den statliga finansieringen uppstår det till exempel ofta oklarheter och komplicerade frågeställningar. Arbetsgruppen består av två handläggare från Naturvårdsverket och länsstyrelsernas nationella bidrag- och statsstödssamordnare inom förorenade områden. Under året har arbetsgruppen haft regelbundna möten.

ENKLARE HANTERING AV FÖRORENADE OMRÅDEN

Under 2025 har Naturvårdsverket inlett ett arbete med att effektivisera och förenkla arbetet med den statliga finansieringen av förorenade områden. I arbetet ses olika dokument och vägledningar över samt nya stöd utvecklas. Detta för att på sikt skapa förutsättningar för en effektivare handläggning både på Naturvårdsverket och länsstyrelserna. En förenkling och uppdatering av Naturvårdsverkets vägledande dokumentet *Kvalitetsmanual för användning och hantering av statlig*

⁵ [Förorenade områden, masshantering och statlig finansiering - YouTube](#).

finansiering till utredning och åtgärd av förorenade områden, har bland annat genomförts.

PROJEKT FÖR ATT STÄRKA TILLSYNSARBETET

Naturvårdsverket beviljar årligen statlig finansiering till länsstyrelserna för prioriterade tillsynsprojekt inom förorenade områden för att stödja och ge förstärkning till länsstyrelsernas ordinarie tillsynsarbete. År 2025 beviljades bidrag om totalt 826 395 kronor till Länsstyrelserna i Kalmars och Västmanlands län för genomförande av tillsynsprojekt: *TVL-cykel Syd och Gemensam tillsynsvägledning MÅLSAM*. Länsstyrelserna har en viktig roll i att ta fram tillsynsvägledning för arbetet med avhjälpandet av föroreningsskador. Tillsynsprojekten syftar bland annat till att ta fram ny information, utbilda och sprida kunskapen inom förorenade områden samt genomföra tillsynsvägledande aktiviteter riktade till kommunerna.

RENARE MARK

Vägledning och erfarenhetsutbyte sker även bland annat på Nätverket Renare Marks Vårmöte, som är en årlig stor nationell konferens med 500–600 deltagare inom branschen för efterbehandling av förorenade områden. Naturvårdsverket ger årligen bidrag för genomförandet av Renare Mark och deltar i både arbetsgrupp för planering av Renare Mark och med att presentera på träffen. Vårmötet inleddes den 18 mars med två studiebesök och sedan fortsatte konferensen i två dagar vid Elite Park Avenue Hotel i Göteborg med föredrag, posters, utställning, workshops och mingel. Naturvårdsverket höll ett föredrag om *”Hantering och beslut rörande PFAS-förorenad jord och massor”*.

SVENSKA GEOTEKNISKA FÖRENINGEN

Naturvårdsverket är också med i Svenska Geotekniska föreningens miljögeoteknikkommitté, som sammanträder fyra gånger per år och vars uppgift är att ordna olika typer av kurser, utbildningar och certifieringar inom förorenade områden. Här deltar även Statens geotekniska institut och Sveriges geologiska undersökning. Naturvårdsverket deltar även vanligtvis som föreläsare på den årliga kursen *”Miljötekniska markundersökningar”*, som arrangeras av Svenska Geotekniska föreningens Miljögeoteknikkommitté, samt på andra konferenser om efterbehandling av förorenade områden. Syftet med Naturvårdsverkets engagemang är att utbyta kunskap och hålla oss uppdaterade om nyheter inom branschen.

2.4 Databaser och portaler

2.4.1 EBH-stödet och EBH-info

På uppdrag av Naturvårdsverket arbetade Sveriges 21 länsstyrelser med inventering av potentiellt förorenade områden under åren 1999–2015, samt i en ny satsning från 2023. Inventeringen har kartlagt cirka 100 branscher med miljö- och hälsofarlig verksamhet såsom verkstäder, gruvor, plantskolor och impregneringsanläggningar. Inventeringen har resulterat i en rasklassificering av branscherna och utredda objekt.

Arbetet har kvantifierat ett stort antal objekt, samt kopplat dessa till objektens geografiska läge. Information om dessa potentiellt förorenade områden är därefter samlad i efterbehandlingsdatabasen EBH-stödet.

Förutom för myndigheters prioritering av arbetet, är informationen i databasen EBH-stödet även till stor nytta vid bland annat exploatering, planläggningsarbete och identifiering av föroreningskällor. Utifrån en kartläggning av EBH-stödet som genomfördes under 2018, har information och statistikmöjligheter i databasen förändrats för Naturvårdsverket. Från och med 2020 kan vi endast ta ut nationell statistik och se detaljerad information för de objekt som finansieras av statligt bidrag. Den nya informations- och visningstjänst som Naturvårdsverket har tillgång till kallas EBH-info.

Det sker löpande uppdateringar och förbättringsarbeten med både EBH-stödet och EBH-Info. Uppdateringsinsatser identifieras utifrån lyfta behov och med grund i en omvärldsanalys. Under 2025 har det pågått ett stort arbete med att se över och säkra pålitligheten av inrapporterade data. Detta har inneburit att statistik för förorenade områden inte kan redovisas på samma sätt som tidigare år. Den statistik som tas ut ur databasen är i dagsläget ögonblicksbilder. Det saknas teknisk lösning för att ta ut och följa löpande tidsserier. Tidsserier skapas genom löpande uttag av Naturvårdsverket eller Länsstyrelsernas handläggare vid samma tidpunkt årligen. Inom de närmaste åren kommer utveckling av databasen sannolikt att uppdateras med en sådan lösning.

2.4.2 EBH-portalen

EBH-portalen är en samarbetsyta för handläggare som arbetar med förorenade områden på länsstyrelserna, Naturvårdsverket, Statens geotekniska institut och Sveriges geologiska undersökning. Portalen finansieras av Naturvårdsverket och fungerar som en gemensam samlingspunkt där användarna kan dela med sig av erfarenheter och exempel. Genom den gemensamma arbetsytan kan man även öka spridningen av vägledningsmaterial som tas fram i regionala och nationella tillsynsvägledningsprojekt. Sedan 2014 har även kommunerna och andra aktörer som konsulter och verksamhetsutövare tillgång till olika väglednings- och informationsmaterial till exempel juridiskt vägledningsmaterial och information till allmänheten om förorenade områden via EBH-portalen.

2.4.3 Undersökningsportalen och Åtgärdsportalen

Svenska geotekniska föreningen driver sedan mars 2015 en webbplats som beskriver tillgängliga åtgärdsmetoder för efterbehandling av förorenade områden. Webbplatsen startades upp med finansiering från Naturvårdsverket, Statens geotekniska institut och Trafikverket. Ett uttalat syfte med Åtgärdsportalen är att den ska leda till ökad användning av annan teknik för efterbehandling än schakt följt av deponering.

Portalen är tänkt att kunna användas som ett stöd, för de som arbetar i efterbehandlingsbranschen, vid val av utrednings- och efterbehandlingsmetod. Förutom att beskriva olika metoder (inklusive åtgärder av sediment), finns även kort information om vissa föroreningar som ofta påträffas i arbetet med förorenade områden och metoder som kan användas för att åtgärda respektive förorening. Dessutom presenteras referensprojekt för att visa när metoderna har använts, vad som har åtgärdats och vilka åtgärds mål projektet har haft. Där det är möjligt presenteras även en kostnad för åtgärden. Vidare finns även information och länk till ett program som beräknar utsläpp av växthusgaser (carbon footprint) från efterbehandling av områden med förorenad jord och andra markarbeten.

2.4.4 Datavårdskap för miljögifter

När Naturvårdsverket har betalat ut bidrag till verifierande fältprovtagning av PFAS-förorenade områden och förorenade sediment har vi ställt krav om att data ska rapporteras in i det nationella datavårdskapet för miljögifter. Det är Statens geologiska undersökning (SGU) som ansvarar för datavårdskapet på uppdrag och finansiering av Naturvårdsverket. Data som finns inrapporterade är allmänt tillgängliga. Data kan därmed nyttjas av bland annat vattenförvaltningen och som underlag i deras påverkansanalys samt statusklassning av Sveriges vattenförekomster. Naturvårdsverket har tillsammans med SGU anpassat inrapporteringen till datavårdskapet så att det ska bli möjligt att enkelt rapportera in data från förorenade områden. I och med att det är många orutinerade inrapportörer så har Naturvårdsverket även finansierat ett stöd som ges via SMED. Stödet kan bland annat hjälpa till att besvara frågor kopplat till inrapporteringen, fel, samt rapportera in data när problem och svårigheter omöjliggjort inrapportering av genomföraren.

3. Statliga myndigheters arbete med förorenade områden

Arbetet med förorenade områden är en fråga som involverar många myndigheter. I detta kapitel redovisas bland annat myndighetssamverkan inom statens förorenade områden, som kopplar till ett tidigare regeringsuppdrag. Den myndighetssamverkan som sker i regeringsuppdragen om PFAS och Sediment, redovisas i bilaga 2 och 3.

Samverkan om förvaltningen av statens förorenade områden (SFO) är en viktig del för att skapa förutsättningar för att hantera och åtgärda förorenade områden som staten ansvarar för. I samverkan ingår länsstyrelserna, Sveriges geologiska undersökning (SGU), Statens geotekniska institut (SGI), Trafikverket (TRV), Havs- och vattenmyndigheten (HaV), Fortifikationsverket (FortV), Försvarmakten (FM), Statens fastighetsverk (SFV) och Sjöfartsverket (SjöV). Dessa myndigheters respektive arbete med förorenade områden under 2025 redovisas i bilaga 1. Länsstyrelsens arbete redovisas i kapitel. I kapitel 3.2 finns en sammanfattning av respektive myndighets arbete under 2025.

3.1 Samverkan mellan statliga myndigheter med ansvar för förorenade områden

Samverkan om statens förorenade områden och områden med oexploderad ammunition (SFO) har fortgått under år 2025. Redovisningen i aktuell lägesbeskrivning sammanställs av Naturvårdsverket. Redovisningen redogör för det samverkansarbete som utförts under året.

Under år 2025 har TRV agerat ordförande för SFO-arbetet, likt som för år 2024. Samverkan under år 2025 har kretsat kring genomförande av arbetsmoment i den handlingsplan för SFO som beslutats för år 2025. Genomförda arbets- och styrgruppsmöten har följt handlingsplanen i syfte att säkerställa relevant styrfart i arbetet och samtidigt ge möjlighet för inspel från styrgruppen avseende arbetsprocessen.

Den PFAS-grupp inom SFO där FM, FortV, TRV, NV, SGU, SGI och Swedavia AB ingår har under år 2025 varit vilande.

3.1.1 Kunskapsöverföring och erfarenhetsutbyte

Kunskapsöverföring och erfarenhetsutbyte i form av regelbundna arbetsgrupps- och styrgruppsmöten genomfördes digitalt under år 2025. Sex arbetsgruppsmöten och fem styrgruppsmöten hölls under året.

Utöver de regelbundna mötena hölls i oktober 2025 en fysisk erfarenhetsåterföringsdag i SGU:s regi i Uppsala. Deltagarantalet uppgick till totalt cirka 35 personer fördelat över de olika myndigheterna. Fokus för träffen var nätverkande och kunskapsspridning.

Flera intressanta och relevanta presentationer höll under dagen. Trafikverket berättade om myndighetens arbete med prioritering av förorenade områden samt om utredningar och åtgärdsförberedelser vid Jönköpings PFAS-förorenade flygplats och SGU berättade om erfarenheter från undersökningar och riskbedömningar vid tematiska satsningar på plantskolor. Naturvårdsverket berättade om möjligheten att söka bidrag för pilotprojekt. De inbjudna gästerna SGI berättade om jordtvätt av PFAS-förorenad jord följt av Uppsala kommun som berättade om pilotprojekt för att minska biotillgänglighet av metaller i förorenade jordar från gamla järnbruk.

Den fysiska träffen är mycket uppskattad av SFO-myndigheterna. Möjligheten till nätverkande och utbyte av erfarenheter från andra statliga kollegor värderas mycket högt, för vissa myndigheter är detta huvudanledningen till att medverka i SFO.

Fokus för kunskapsöverföring och erfarenhetsutbyte i övrigt har under året kretsats kring arbetet med delaktiviteter i handlingsplanen för SFO-samverkan avseende år 2025.

3.1.2 Handlingsplan för myndigheter i samverkan

Myndigheterna har arbetat med tre aktiviteter under år 2025; förvaltning av förorenade områden, kunskap och utveckling samt skälighetsbedömning. Arbetet med aktiviteterna har genomförts i mindre grupper där olika myndigheter finns representerade. Indelning av deltagare i respektive grupper baserades på relevans för frågan på myndigheten och intresse från respektive myndighet.

För aktiviteten om förvaltning av förorenade områden genomfördes under året en workshop i Försvarmaktens regi. Med förvaltning avses i detta sammanhang hur ett förorenat område omhändertas före eller efter sanering eller i de fall sanering inte bedöms vara nödvändig.

För aktiviteten kunskap och utveckling har aktuella kunskaps- och utvecklingsprojekt utifrån myndigheterna behov dokumenterats och prioriterats i arbetsgruppen. Arbetet har resulterat i ett samarbete med SGI, som sedan tidigare har i uppdrag från regeringen att utveckla teknik och kunskap inom arbetet med förorenade områden.

Aktiviteten skälighetsavvägning och frivilliga åtaganden innefattar SFO-myndigheternas olika förutsättningar utifrån instruktion och ekonomi i förhållande till den skälighetsavvägning som enligt miljöbalken ska göras inför att ansvaret för

en saneringsåtgärd ska beslutas av tillsynsmyndigheten. Aktiviteten har slutdokumenterats och avslutats under året.

3.1.3 Fortsatt arbete inom SFO

Arbeten inom SFO kommer att fortsätta under år 2026, i enlighet med aktuell handlingsplan. Följande aktiviteter kommer att stå i fokus under år 2026:

UTVECKLING OCH KUNSKAP

Aktiviteten syftar till att effektivisera myndigheternas arbete avseende utveckling och kunskap inom behövliga delar av arbetet med förorenade områden. Nya tillämpningar av befintliga, eller helt nya metoder och arbetssätt behövs för att öka effektiviteten i arbetet med att utreda och åtgärda förorenade områden. Genom att SFO är aktiv inom utveckling och kunskap kan relevant utveckling initieras och stödjas.

DIGITALA MÖTEN

Digitalt möte där en myndighet ansvarar för innehållet, exempelvis i form av en redovisning eller en workshop. Syftet är att öka effektiviteten i arbetet med förorenade områden genom att sprida information inom ett ämne där det finns ett generellt intresse inom SFO.

PFAS

Frågan om PFAS-förorenade områden som tidigare avhandlats i en särskild undergrupp i SFO, kommer under 2026 i stället att övergå till en egen aktivitet i SFO för att likforma strukturen i arbetet.

FYSISK ERFARENHETSÅTERFÖRINGS DAG

En fysisk erfarenhetsåterföringsdag där myndigheterna träffas och utbyter relevanta erfarenheter kommer att genomföras även under hösten 2026, denna gång i Naturvårdsverkets regi.

3.2 Lägesredovisning av statliga myndigheters arbete med förorenade områden

Inför denna lägesredovisning har Naturvårdsverket i instruktioner till myndigheterna, som deltar i samverkan om förorenade områden och oexploderad ammunition, begärt in redovisningar av arbetet med förorenade områden under 2025. Redovisningarna följer ett gemensamt upplägg.

I detta avsnitt sammanfattas myndigheternas respektive redovisning och i bilaga 1 finns myndigheternas respektive redovisning av arbetet med förorenade områden. Samtliga myndigheter ansvarar själva för innehåll och slutsatser i sin redovisning.

Den statliga finansieringen för arbetet med förorenade områden sker huvudsakligen via anslag 1:4 *Sanering och återställning av förorenade områden*, men kan också ske via vissa myndigheters förvaltningsanslag eller andra anslag som myndigheterna disponerar.

I avsnitt 3.2.1–3.2.6 sammanfattas arbetet på de statliga myndigheter som utför efterbehandlingsarbete i egenskap av verksamhetsutövare eller genom ett ansvar som ålagts dem, där statliga myndigheter som upphört skulle ha varit ansvariga. De myndigheter som utför detta arbete är Sveriges geologiska undersökning, Trafikverket, Försvarmakten, Fortifikationsverket, Statens fastighetsverk och Sjöfartsverket. För detta efterbehandlingsarbete är Sveriges geologiska undersökning den enda av dessa myndigheter som tar del av anslag 1:4 och det på anslagspost 3.

I avsnitt 3.2.7 sammanfattas Havs- och vattenmyndighetens arbete med undersökning och åtgärder av vrak som riskerar att förorena miljön samt övrigt arbete som kopplar till området. För arbetet med vrak förfogar Havs- och vattenmyndigheten över anslagspost 7.

I avsnitt 3.2.8 sammanfattas det arbete som utförs inom forskning, utveckling och kunskapsuppbyggnad på Statens geotekniska institut som har ett utpekat ansvar för dessa frågor inom förorenade områden. För ett särskilt forskningsprojekt (Tuffo) förfogar de över anslagspost 4.

I avsnitt 3.2.9 sammanfattas länsstyrelsernas arbete med förorenade områden. Länsstyrelserna tar del av anslag 1:4 genom anslagspost 6 för tillsynsarbetet och anslagspost 1 för visst arbete med statlig finansiering.

3.2.1 Sveriges geologiska undersökning

I detta avsnitt sammanfattas Sveriges geologiska undersöknings (SGU) redovisning av sitt arbete inom förorenade områden under 2025. SGU tar del av anslagspost 3 på anslag 1:4. Se vidare bilaga 1 kapitel 2.

Arbetet med att utreda och åtgärda förorenade områden är en viktig insats för att skapa ett mer robust samhälle. Genom att minska riskerna med och påverkan från förorenade områden skyddas både människors hälsa och miljön. SGU ansvarar för undersökningar och saneringsåtgärder vid statligt förorenade områden (SFO) där den statliga myndigheten som bedrev verksamheten inte längre finns kvar.

SGU har även en roll som huvudman med ansvar för att driva saneringsåtgärder som finansieras genom statliga bidrag eller statsstöd. SGU har tydligt arbetat mot målet att sanera fler förorenade områden. SGU:s arbete har sedan 2015 resulterat i sanering av 47 områden sammantaget inom vårt ansvar för statligt förorenade områden och som huvudman i bidrags-/statsstödsprojekt. Det är ett bidrag till att driva efterbehandlingsarbetet framåt på nationell nivå.

SGU genomför tematiska satsningar såsom ”Plantskoleprogrammet”, ”Klorokoll” och ”Glasriket”, vilka har bidragit med viktig kunskap och erfarenhet samt främjat effektiviteten i saneringsarbetet. Därtill har deltagande i myndighetsövergripande nätverk och strategiska insatser inom sedimenthantering bidragit till en mer enhetlig och kvalitetssäkrad hantering av förorenade områden. Arbetet visar på framsteg inom hållbara och effektiva saneringsmetoder.

När det gäller PFAS har myndigheten tillsammans med Statens geotekniska institut (SGI) bidragit med viktiga kunskapsinsatser och pilotförsök för att utveckla saneringsmetoder. SGU har också arbetat med att kartlägga referenshalter av PFAS i mark och vatten där det inte finns några tydliga källor till PFAS-förorening. Kartläggningen har bidragit till viktig kunskap kring spridning och förekomst av PFAS i miljön.

3.2.2 Trafikverket

I detta avsnitt sammanfattas Trafikverkets redovisning av sitt arbete inom förorenade områden under 2025. Trafikverket tar inte del av någon egen anslagspost på anslag 1:4. Se vidare bilaga 1 kapitel 3.

Trafikverket arbetar vidare med undersökningar och riskbedömningar av förorenade områden samt med utveckling och test av nya metoder och tekniker för att åtgärda föroreningar. Vid exempelvis Hässleholms före detta impregneringsplats har laboratorieförsök av metoder för behandling av jord med arsenik och PAH pågått. Trafikverket har även installerat barriärer för att förhindra spridning av organiska föroreningar vid två bangårdar samt spridning av PFAS i grundvatten i anslutning till ombyggnation av väg E20. Åtgärder inom exempelvis Jönköpings flygplats har, genom en vattenreningsanläggning, också minskat spridning samt gett en haltreduktion av PFAS i ett av de främsta skyddsobjekten, Sandserydsån.

Framgångsfaktorer som Trafikverket ser inom området är att arbeta med kontinuitet avseende handläggare/deltagare i projekten och över olika skeden samt att arbeta nära kompetenser så som natur-, kulturmiljö och hydrogeologi.

3.2.3 Försvarsmakten

I detta avsnitt sammanfattas Försvarsmaktens redovisning av sitt arbete inom förorenade områden under 2025. Försvarsmakten tar inte del av någon egen anslagspost på anslag 1:4. Se vidare bilaga 1 kapitel 4.

Försvarsmakten har under 2025 fortsatt arbetet med att identifiera, undersöka och vid behov åtgärda förorenade områden som är kopplade till myndighetens nuvarande och historiska verksamhet.

Försvarsmakten har stort fokus på de områden som är potentiellt PFAS-förorenade. Under året har Försvarsmakten genomfört provtagning av dricksvatten i drygt 600 enskilda brunnar kring nuvarande och tidigare verksamhetsplatser. Försvarsmakten har även bedrivit ett arbete med avhjälpandeåtgärder i form av reningsanläggningar för dagvatten. Åtgärdsförberedande undersökningar har genomförts inför fortsatta åtgärder under 2026, bland annat har bänktester i laboratorier genomförts med stabilisering av PFAS-förorenad jord samt rening av yt- och grundvatten. Försvarsmakten har också under året initierat ett arbete med att ta fram förslag på spridningsbegränsande åtgärder, vars syfte är att minska spridningen av PFAS i väntan på slutåtgärd, för flera prioriterade objekt.

3.2.4 Fortifikationsverket

I detta avsnitt sammanfattas Fortifikationsverkets redovisning av sitt arbete inom förorenade områden under 2025. Fortifikationsverket tar inte del av någon egen anslagspost på anslag 1:4. Se vidare bilaga 1 kapitel 5.

Fortifikationsverket är en statlig myndighet som äger den mark Försvarsmakten och andra försvarsmyndigheter nyttjar för sin verksamhet. I många fall har verksamheter pågått under lång tid. Fortifikationsverkets fastigheter kan således ha spår av både historiska civila lämningar och av såväl äldre som nyare försvarsverksamhet. Till detta kommer de markföroreningar som påträffas i det tillväxtskede som Fortifikationsverket och försvarsmyndigheterna befinner sig i här och nu.

Det stora flertalet av försvarsrelaterade verksamheter eller dess lämningar är inte MIFO-inventerade av länsstyrelser och kommuner, på samma sätt som de historiska verksamheterna. De senare är 187 objekt till antalet, varav fyra är i riskklass 1 (mycket hög risk) och 17 i riskklass 2 (hög risk). Resterande är till stor del endast identifierade och ej riskklassade. Antalet kända förorenade områden är ökande, både till följd av fastighetsköp och utifrån vad som påträffas i de många markarbeten som utförs. Utöver de MIFO-inventerade historiska objekten finns således uppgifter om förorenad mark i myndighetens egen samt i våra kunders och tillsynsmyndighets register. Det totala antalet, som därför inte avspeglas i länsstyrelsernas databas EBH-stödet, är okänt.

Fortifikationsverket har inte undersökt eller åtgärdat några av kända MIFO-objekt som helhet, men arbetar löpande med de påträffade föroreningar som framkommer i vår roll som byggprojektledare och som VA-huvudman för ledningsnät med mera. Fortifikationsverket arbetar fortlöpande också med att omvärldsbevaka och undersöka möjligheter för ny eller innovativ teknik, samt att utprova redan befintlig teknik i vår drift och fastighetsförvaltning. Samverkan med andra myndigheter och aktörer är en viktig del för att höja kunskapen om tekniker, arbetssätt och hantering av risker. Inte minst inom masshantering och återanvändning av lätt PFAS-förorenade massor, som är en stor utmaning och flaskhals i Fortifikationsverkets fastighetsförvaltning.

3.2.5 Statens fastighetsverk

I detta avsnitt sammanfattas Statens fastighetsverks redovisning av sitt arbete inom förorenade områden under 2025. Statens fastighetsverk (SFV) tar inte del av någon egen anslagspost på anslag 1:4. Se vidare bilaga 1 kapitel 6.

Statens fastighetsverk (SFV) förvaltar cirka 4000 byggnader (2300 fastigheter), många med höga kulturhistoriska värden. SFV förvaltar 6,5 miljoner hektar mark motsvarande en sjundedel av Sveriges yta. Den förvaltade marken utgörs av vidsträckta fjäll, myrar, växtliga ungskogar, ekskogar, älvsträckor och vattendrag, 1 700 kronoholmar längs med kusten och historiska jordbruksmarker. Den produktiva skogsmarken uppgår till 200 000 ha. Förvaltd jordbruksmark uppgår till 24000ha. På fastigheterna finns 340 st (år 2025) identifierade förorenade områden vilka främst identifierats via Länsstyrelsens EBH karta.

SFV arbetar primärt med förorenad mark i samband med genomförande av projekt kopplat till SFV:s förvaltning av byggnader och mark. Dessa projekt sammanfaller förhållandevis sällan med de redan idag identifierade förorenade områdena. Vid genomförande av projekt påträffas ofta föroreningar i mark. Marken som SFV förvaltar har använts under mycket lång tid vilket gör att det är relativt vanligt att föroreningar med okänt ursprung förekommer. Detta gör att antalet identifierade förorenade områden ökar med genomförande av projekt. SFV:s projekt där föroreningar i mark innebär ofta viss masshantering och omhändertagande av förorenad jord för att säkerställa att det inte finns en oskäligen risk för människor eller miljön, utifrån aktuell markanvändning. Eftersom det primära arbetet med föroreningar utgår från projekt sker ett mycket begränsat arbete med redan identifierade förorenade områden. Enstaka inventeringar av redan identifierade förorenade områden genomförs till exempel genom inventering enligt MIFO 1 eller 2, när så genomförs, prioriteras objekt med branschklass 1 och 2 eller de objekt som saknar riskklass.

SFV saknar verksamhetsutövaransvar för den absoluta majoriteten av de förorenade områden som ligger på fastigheter som förvaltas av SFV. Detta i betydelsen att SFV inte utgör den verksamhetsutövare vars verksamhet vid något tillfälle eller tidsspänn förorenat platsen. Generellt har inte heller förorenade områden/fastigheter förvärvats efter miljöbalkens införande. SFV kan ha ett visst ansvar dels för s.k förvaringsfall, där dessa förekommer, dels för upplåtandet av

bostäder och lokaler som omfattar förorenade områden för att säkerställa att olägenheter för människors hälsa inte uppkommer.

3.2.6 Sjöfartsverket

I detta avsnitt sammanfattas Sjöfartsverkets redovisning av sitt arbete inom förorenade områden under 2025. Sjöfartsverket tar inte del av någon egen anslagspost på anslag 1:4. Se vidare bilaga 1 kapitel 7.

Sjöfartsverket har identifierat drygt 100 potentiellt förorenade områden/fastigheter. Utifrån den verksamhet (varv, verkstad, bemannade fyrplatser, lotsstationer) som bedrivs eller har bedrivits på fastigheterna har dessa delats in i fem olika riskkategorier. Under 2025 har miljötekniska markundersökningar utförts vid två nya objekt, fyrarna Gotska Sandön och Utklippan, samtidigt som kompletterande utredningar har gjorts vid tidigare undersökta objekt.

Under kommande år planerar Sjöfartsverket för kvalitetssäkring av den inventering som utfördes 2016, liksom undersökningar vid några nya objekt per år. Vid både undersökningar och eventuella åtgärder behöver hänsyn tas till de speciella förutsättningar som ofta gäller för Sjöfartsverkets objekt, till exempel att platserna är svårtillgängliga och är särskilt skyddsvärda ur kulturmiljö- och naturmiljösynpunkt.

Den totala miljöskulden för objekt i bransch/-riskklass 1 och 2 uppskattas till cirka 169 mnkr.

3.2.7 Havs- och vattenmyndigheten

I detta avsnitt sammanfattas Havs- och vattenmyndighetens arbete med undersökning och åtgärder av vrak som riskerar att förorena miljön samt övrigt arbete som kopplar till området. Se vidare bilaga 1 kapitel 8.

Projektet Miljöfarliga vrak har under 2025 genomfört en detaljerad undersökning, för att inspektera och bärga olja från det miljöfarliga vraket Mundogas. Fartyget, som förliste 1966 nordost om Grisslehamn med en last av 2095 ton flytande ammoniak och okända mängder diesel, undersöktes för förekomst av olja och ammoniak under en två veckor lång operation. Under den komplicerade operationen, med stort vattendjup (67meter) och dålig sikt för dykarna, penetrerades vraket på sju platser där olja kunde finnas kvar och de återstående fem trycktankarna undersöktes för ammoniak. Ingen olja eller ammoniak återfanns i vraket, de miljöfarliga substanserna har troligtvis läckt ut i havsmiljön över tid. Ytterligare detaljerade undersökningar av fyra vrak söder om Karlskrona påbörjades under året. Lastfartygen, 55–77 meter i längd, förliste med i vissa fall uppemot 50 ton olja ombord. Dessutom är de i flera fall täckta med stora mängder förlorade fiskeredskap. Vraken undersöks för oljeförekomst och rensas från förlorade fiskeredskap, och arbetet slutförs under 2026.

Utöver dessa undersökningar har projektet genomfört ytterligare undersökningar, i olika detaljeringsgrad, av 15 vrak. Nio miljöfarliga vrak har undersökts med side scan- och multibeamsonar eller undervattensfarkost (ROV), med syfte ta fram data

över hur de är positionerade på havsbotten, graden av vrakens nedbrytning och utifrån detta uppskatta sannolikheten att de fortfarande kan innehålla olja eller andra farliga ämnen. Sedan har ytterligare sex potentiellt miljöfarliga vrak på svenska västkusten undersökts av myndigheten, för att fastställa identitet och att undersöka status på vraken med hjälp av multibeamsonar och ROV. Fartygen är främst stora trupptransportfartyg som torpederades under andra världskriget, medan ett utav de undersökta fartygen sänktes efter kriget av de allierade fyllt med cirka 2000 ton kemiska stridsmedel. Dessa förundersökningar bidrar med detaljerat underlagsmaterial, som medför att vraken kan komma avskrivas som icke miljöfarliga om resultaten visar att vraken är mycket nedbrutna, eller leder till att ytterligare operationer som undersökningar av oljeförekomst och sedermera bärgningsoperation av olja genomförs.

3.2.8 Statens geotekniska institut

I detta avsnitt sammanfattas det arbete som utförs inom forskning, utveckling och kunskapsuppbyggnad på Statens geotekniska institut som har ett utpekat ansvar för dessa frågor inom förorenade områden. Se vidare bilaga 1 kapitel 9.

SGI:s verksamhet rörande förorenade områden är främst inriktad på föroreningar i mark, sediment samt grund- och ytvatten. SGI arbetar också inom angränsande områden, så som avfalls- och deponiteknik, miljöjuridik samt utveckling av standarder. En stor del av SGI:s verksamhet inom området är inriktad mot forskning; både finansiering av andras forskning och egen forskning i nationella såväl som internationella sammanhang.

En stor del av SGI:s forskning var under 2025 inriktad på PFAS. Dels inom SGI:s regeringsuppdrag rörande undersökning, utredning och åtgärder av PFAS-förorenade områden, dels inom andra samarbetsprojekt rörande spridning av PFAS och åtgärder för PFAS-förorenat vatten. SGI:s övriga forskning omfattade bland annat biokol och hälsorisker med metallförorenade områden. SGI påbörjade 2 femåriga pilotprojekt finansierade av Naturvårdsverket. I det ena, CDS-projektet, ska en muddringsmetod för fibersediment testas och i det andra, MAST-projektet, ska åtgärder mot spridning av tennorganiska föreningar och andra föroreningar från båtupställningsplatser testas fram till år 2029.

Genom SGI:s expertstöd kan länsstyrelser och kommuner få hjälp med frågor som rör specifika objekt inom ämnesområdena förorenade områden, miljöjuridik och deponier. Expertstödet finansieras av Naturvårdsverket och under 2025 hanterade vi 86 ärenden från 17 länsstyrelser och 26 kommuner. Dessa ärenden dominerades av frågor om riskbedömning och ansvar enligt 10 kap. miljöbalken, men vi fick också många frågor som rörde specifika ämnesgrupper såsom klorerade lösningsmedel och PFAS.

SGI:s personal är efterfrågad som föreläsare i olika sammanhang och under 2025 medverkade de i 19 utbildningar/föreläsningar samt genomförde 21 presentationer på olika konferenser både inom och utom Sverige. SGI publicerade sina resultat i 5 vetenskapligt granskade tidskrifter och i 3 egna rapporter.

Under året samarbetade SGI löpande med Naturvårdsverket, Sveriges geologiska undersökning (SGU) och länsstyrelserna. SGI deltog också i de europeiska nätverken The Soil and Land Research Funding Platform (SOILveR), som främjar kunskapshöjning och utbyte inom EU, samt Common Forum, ett mer policyinriktat nätverk.

3.2.9 Länsstyrelserna

I detta avsnitt sammanfattas länsstyrelsernas arbete med förorenade områden. Länsstyrelserna tar del av anslag 1:4 genom anslagspost 6 för tillsynsarbetet och anslagspost 1 för visst arbete med statlig finansiering. Se vidare kapitel 5.

Sammanfattningsvis visar 2025 års redovisning att ökade resurser och strategisk samverkan ger konkreta resultat i form av fler utredda och sanerade områden, även om nya utmaningar som PFAS kräver ett långsiktigt fokus.

Sakanslagsmedel finansierar totalt 97,5 årsarbetskrafter på länsstyrelserna och är en betydande del av de 115,5 årsarbetskrafter som länsstyrelserna totalt lägger på arbete med förorenade områden. I arbetet ingår tillsyn, tillsynsvägledning, inventering av områden förorenade av PFAS och förorenade sediment, arbete med statligt finansierade utredningar och åtgärder samt övergripande arbete som regional samordning och prioritering.

Resultat

Slutförda åtgärder uppgår totalt sett till 4 130 privatfinansierade (tillsynsdrivna) objekt, samt 233 statligt finansierade objekt.

Det pågår tillsynsdrivna slutliga åtgärder på 892 objekt medan 115 objekt pågår med statlig finansiering.

Det pågår tillsynsdrivna utredningar på 2 337 objekt medan statlig finansiering sker på 75 objekt

Fokusområden

Arbetet med PFAS har intensifierats kraftigt särskilt avseende inventering. Verifierande provtagningar har gett viktig kunskap om förekomst av PFAS i olika branscher och även underlag för konkret arbete med tillsyn och vägledning.

Även från inventeringen och de verifierande provtagningarna av förorenade sediment erhålls mycket kunskap som ger underlag för ansvarsutredningar, tillsyn med mera.

För att öka takten i arbetet med förorenade områden har Länsstyrelserna även fokuserat på tillsynsvägledning till kommuner för att driva egeninitierad tillsyn enligt principen "förorenaren betalar".

Genom nationella nätverk och utbildningar uppmuntras även fler kommuner att ansvara som huvudman för statligt finansierade saneringsprojekt.

4. Regeringsuppdrag PFAS och Sediment

I detta kapitel redovisas sammanfattningar av det pågående regeringsuppdraget om PFAS-förorenade områden (RUPFO) och det nyligen avslutade regeringsuppdraget sedimentsamverkan och SESAM.

I bilaga 2 lägesredovisas regeringsuppdraget om PFAS. Det nyligen avslutade regeringsuppdraget Sedimentsamverkan och SESAM slutredovisas, se vidare bilaga 3.

4.1 Regeringsuppdrag PFAS-förorenade områden (RUPFO)

4.1.1 Bakgrund om uppdraget

I regleringsbrevet för 2022 (M2021/01846) gav regeringen Naturvårdsverket i uppdrag att under 2022–2024 utveckla och stärka den nationella samordningen och vägledningen kring problemen med PFAS-förorenade områden och styra arbetet framåt. Uppdraget, som benämns RUPFO, förlängdes den 22 juni 2023 (KN2023/02606) till 2025. I regleringsbrevet för 2025 utvecklades regeringsuppdraget och förlängdes till 2027.

Inom RUPFO samverkar Naturvårdsverket med Statens geotekniska institut (SGI) och Sveriges geologiska undersökning (SGU) i deras regeringsuppdrag om teknikutveckling och forskning (som benämns RU PFAS), för att öka takten i arbetet med att kunna åtgärda områden som förorenats av PFAS. SGI:s uppdrag kommer slutrapporteras i september 2026. Läs mer i bilaga 2.

4.1.2 Genomförda aktiviteter 2025

Uppdraget som helhet fokuserar på fem huvudinriktningar som alla är beroende av varandra och som genomsyrar alla delprojekten. Dessa sammanfattas nedan. En längre redovisning finns i bilaga 2.

SAMVERKAN OCH SAMORDNING

Samverkan och samordning skapar förutsättningar att sprida information, stöd och vägledning vilket hjälper till att öka takten i åtgärdsarbetet. Samverkan har sedan start varit kärnan i uppdraget och har under 2025 fortsatt mellan berörda statliga myndigheter, bland annat inom ramen för Samverkan om statens förorenade områden och områden med oexploderad ammunition (SFO).

Naturvårdsverket har också samverkat särskilt med Myndigheten för civilt försvar MCF (som tidigare hette Myndigheten för samhällsskydd och beredskap) och SGU i det uppdrag om att vägleda de kommunala räddningstjänsterna och deras

tillsynsmyndigheter kring arbetet med PFAS-förorenade områden som MCF fick i sitt regleringsbrev för 2025.

Den täta samverkan med länsstyrelsernas PFAS-samordnare har också fortsatt, särskilt kring kartläggningen av PFAS-förorenade områden. Naturvårdsverket har också fortsatt samverka med Försvarsinspektören för hälsa och miljö samt Försvarsmakten.

VÄGLEDNING OCH TILLSYNSVÄGLEDNING

Det pågår ett kontinuerligt arbete med att uppdatera vägledning och tillsynsvägledning avseende PFAS-förorenade områden utifrån resultat i de olika delprojekten. Arbetet utgår till stor del från befintlig vägledning och avser att fylla de luckor i befintlig vägledning där specifik vägledning för PFAS-förorenade områden krävs. Syftet är att underlätta arbetet med att genomföra åtgärder och stoppa spridningen av PFAS från förorenade områden. En viktig del av arbetet under 2025 har varit att analysera behovet av ny vägledning och tillsynsvägledning kopplat till utredningsalternativen i konsekvensanalysen för riktvärden i förorenad mark. Läs mer i bilaga 2.

KARTLÄGGNING OCH PRIORITERING

För att få en bättre helhetsbild över det totala antalet PFAS-förorenade områden i Sverige pågår det inom regeringsuppdraget ett stort kartläggningsarbete. Kartläggningen är en förutsättning för att kunna prioritera insatser till de områden som innebär störst risk för människors hälsa och miljön. Länsstyrelserna är särskilt utpekade i uppdraget men även andra berörda myndigheter bidrar i arbetet. Arbetet med kartläggningen har lett till att hantering och utdrag av information i länsstyrelsernas databas för förorenade områden (EBH-stödet) förenklats och förbättrats. Det ger en mer enhetlig dokumentation och struktur, vilket underlättar för tillsynsmyndigheterna. Kartläggningen bedöms öka kunskapen om branscher som ger upphov till PFAS-förorenade områden och ge en mer heltäckande bild över antalet PFAS-förorenade områden i Sverige. På sikt kommer det underlätta att prioritera mellan olika förorenade objekt utifrån en ökad kunskap om var risker finns, vilket i förlängningen bidrar till lägre samhällskostnader. Antalet kända PFAS-förorenade områden i EBH-stödet med PFAS som primär förorening har ökat från 515 till 656 och antalet potentiellt förorenade områden har ökat från cirka 19 000 till cirka 22 000 sedan förra lägesbeskrivningen. Läs mer i bilaga 2.

KUNSKAPSUPPBYGGNAD

Det finns fortfarande stora kunskapsluckor om hur PFAS-förorenade områden bör åtgärdas och kunskapsläget kring PFAS förändras ständigt. För att täppa till kunskapsluckorna behövs kunskapsuppbyggnad. Under 2025 har Naturvårdsverket tagit tillvara ny kunskap från SGI:s regeringsuppdrag, fortsatt finansierat SGU:s undersökningar av bakgrundshalter i mark och vatten, finansierat pilotprojekt för att testa nya åtgärdsmetoder för PFAS i stor skala som ett led i att komma framåt i åtgärdsarbetet, publicerat en rapport tillsammans med SGI och Chalmers tekniska högskola som belyser vilka samhällskostnader olika modellerade spridningsscenarier kan innebära och därmed skapa drivkraft att agera, samlat in

erfarenheter från länsstyrelsernas arbete med inventering av PFAS-förorenade områden samt utfört omvärldsbevakning kring nya åtgärds- och analysmetoder. Läs mer i bilaga 2.

KOMMUNIKATION

En förutsättning för att komma framåt i arbetet med PFAS-förorenade områden är att göra ny kunskap, erfarenheter och verktyg tillgängliga för alla de aktörer som bidrar i arbetet med PFAS-förorenade områden. Detta görs dels genom samverkan med olika myndigheter och aktörer, dels genom kommunikationsinsatser riktade till olika aktörer. Kommunikationstillfällena är också en värdefull plattform för att samla in frågor och inspel som kan användas för att identifiera vägledningsbehov samt behov av lämpliga kommunikationsinsatser framöver kopplat till PFAS-förorenade områden. Naturvårdsverket har under 2025 presenterat på flera konferenser för att sprida information om arbetet med regeringsuppdraget, anordnat en workshop om PFAS och masshantering tillsammans med länsstyrelsesamordnarna och FIHM, samt anordnat flera webinarier om förorenade områden. Målsättningen har varit att nå ut till landets alla länsstyrelser och kommuner och andra som jobbar med förorenade områden, masshantering och statlig finansiering av avhjälpande av föroreningsskador, med förtydliganden och ny vägledning.

4.1.3 Naturvårdsverkets slutsatser

- Antalet kända PFAS-förorenade områden ökar snabbt, vilket innebär ökande behov av styrning och resurser.
- Spridningen från vissa PFAS-förorenade områden har kanske inte nått sin topp, vilket innebär att kostnaderna riskerar att öka om åtgärder skjuts på framtiden.
- Samverkan mellan myndigheter fungerar bättre än tidigare, men fortsatt politiskt stöd för samordning är avgörande samt att resurser avsätts för att möjliggöra samverkan.
- Tillsynen stärks, men kommer kräva fortsatt utbildning, vägledning och finansiering.
- Forskning och teknikutveckling är nödvändigt för att få till långsiktigt hållbara åtgärder av PFAS-förorenade områden.

4.2 Regeringsuppdrag om förorenade sediment

4.2.1 Bakgrund om uppdraget

I Naturvårdsverkets regleringsbrev för 2023 och med ändring KN2023/03103 gav regeringen Naturvårdsverket i uppdrag att under 2023–2025 utveckla och stärka arbetet med förorenade sediment.

Uppdraget har genomförts av flera myndigheter i samverkan, inom ramen för myndighetsnätverket SESAM (sedimentsamverkan mellan myndigheter) där Naturvårdsverket, Statens geotekniska institut, Sveriges geologiska undersökning, Havs- och Vattenmyndigheten och Länsstyrelserna ingår. I bilaga 3 finns slutredovisningen i sin helhet.

4.2.2 Genomförda aktiviteter 2023–2025

För att kunna uppnå en giftfri miljö och andra mål som formulerats inom de nationella miljömålen, Agenda 2030, vattenförvaltningen och marina strategin behöver spridningen av föroreningar från förorenade sediment minskas. Arbetet med förorenade sediment är komplext och sker i flera olika steg. Förorenade sedimentområden ska identifieras, ansvaret ska utredas, prioriterade områden undersökas och slutligen ska vissa områden vid behov åtgärdas för att minska riskerna. Åtgärder kan behöva genomföras både uppströms för att minska pågående tillförsel av föroreningar och av de förorenade sedimenten för att förbättra förhållandena på platsen och minska spridning av föroreningar till näringsväven. I varje steg ska en riskbedömning och prioritering ske och i de fall det finns en ansvarig verksamhetsutövare ska denne bekosta arbetet som utförs under överinseende av en tillsynsmyndighet. Den komplexa arbetsprocessen ställer höga krav på samverkan både i arbetet med framtagande av vägledningar och i genomförande av inventering, undersökningar och åtgärder. Åtgärderna i sig är dessutom ofta kostnadskrävande och komplicerade att genomföra och åtgärdstakten har därmed hittills varit låg.

Det systematiska arbetet i samverkan mellan berörda myndigheter att öka fokus på förorenade sediment har pågått sedan 2019. Det har utgått från två regeringsuppdrag som har resulterat i ökad medvetenhet, mer kunskap och fler insatser att åtgärda förorenade sediment. Vi har gjort stora framsteg även om det fortfarande finns en del kvarstående utvecklingsarbete som behöver fortsätta. Det pågår idag, tack vare satsningen, arbete med sedimentföroreningar på samtliga länsstyrelser. Arbetet genomförs mer utförligt nedan.

SAMVERKAN OCH SAMORDNING

Under perioden 2023–2025 har SESAM- nätverket stärkts och vidareutvecklats och skapat robusta, effektiva och långsiktigt hållbara former för arbetet med förorenade sediment. Det långsiktiga målet är:

”Genom effektiv samverkan är vi pådrivande och skapar förutsättningar så att förorenade sediment år 2050 är åtgärdade i så stor utsträckning att de inte utgör något hot mot människors hälsa eller miljön”.

Den organisationsstruktur vi etablerat gör att aktiviteterna i SESAM kan genomföras med rätt kompetens från rätt myndighet, samtidigt som vi undviker att fastna i diskussioner om myndighetsgränser. I stället kan vi fokusera på vad vi tillsammans behöver åstadkomma. Detta har lett till mer effektiva samarbeten och ett bättre nyttjande av den specialistkunskap som finns inom alla deltagande myndigheter och att arbetet med förorenade sediment har ökat. Vårt mål är att det

ska vara lika naturligt att samarbeta mellan myndigheter som inom respektive myndighet – och SESAM:s organisation ger idag stabila förutsättningar för just detta. Tydliga ramar för samverkan utgår från framtagna färdplaner som uppdateras regelbundet. Arbetet följer ett årshjul och framtagna färdplaner.

VÄGLEDNING OCH TILLSYNSVÄGLEDNING

I rapporten *Varför riskerar sedimentprojekt att stanna av* (SGU-rapport 2021:24) framkom att det behövs mer nationell vägledning, verktyg och underlag om ansvarsutredningar, undersökningar och riskbedömningar för att åtgärdsarbetet med förorenade sediment ska gå framåt. Rapporten visade också på att kunskapsbristen var stor i hela processen från utredning till åtgärd. Sedan dess har arbetet förstärkts hos de samverkande myndigheterna med att utveckla verktyg, vägledning och metodik. Det långsiktiga målet är att vägledningar och stöd i arbetet med bedömningar, prioriteringar, utredningar och åtgärder finns tillgängliga och är uppdaterade. Ansvariga myndigheter behöver arbeta samordnat och i dialog med handläggare och sakägare. Under uppdraget har följande insatser genomförts:

- Metodik för inventering, utredning och prioritering har utvecklats, har publicerats, och används. Erfarenheter och ny kunskap samlas in för att förbättra metodiken och förutsättningarna för genomförande av inventering av förorenade sediment.
- Relevant tillsynsvägledning, vägledning och stöd utvecklas löpande. Tillsynsvägledning om bland annat ansvarsutredning och inventering av förorenade sedimentområden har utvecklats och är publicerade.
- Delar av ny vägledning om riskbedömning av förorenade sediment har publicerats och resterande delar är under utveckling och sista remissen är genomförd.

KARTLÄGGNING OCH PRIORITERING

Utredning och åtgärder av förorenade sediment kan vara särskilt utmanande eftersom det ofta finns många potentiella och olika föroreningskällor och många ansvariga verksamhetsutövare. Samtidigt kan diffusa källor som dagvatten och atmosfärisk deposition också bidra till föroreningar i sediment. I arbetet med förorenade områden ska de områden som utgör störst risk prioriteras.

Naturvårdsverket har med stöd av övriga myndigheter tagit fram rutiner som möjliggör för länsstyrelsen att söka bidrag för verifierande fältprovtagning. Fältprovtagningarna ger möjlighet för länsstyrelsen att få bättre kunskap om sedimenten inom länet och de källor som sprider föroreningar till sedimenten. För att få ta del av bidraget ställs krav på inrapportering av data till det nationella datavärdskapet. Detta gör att data kan komma till användning även i andra sammanhang såsom miljöprovning, tillståndprocesser och tillsyn av miljöfarliga verksamheter. Vi har även inom samverkan kartlagt förorenade områden kopplat till pappersmassaindustrier. Arbete som genomförts och resultat som uppnåtts under uppdraget är:

- SGU har genomfört fältundersökningar i olika sedimentområden med fokus på fiberbankar som visat på hur stort problemet är. Träfiberrika sediment har egenskaper som delvis skiljer sig från andra sediment och som utgör utmaningar i arbetet för att kunna sanera dessa. Nya metoder har testats med gott resultat i projektet.
- Samtliga länsstyrelser arbetar med inventering av förorenade sediment. Över 5000 förorenade områden har inventerats och uppdaterats i EBH-stödet med bland annat avseende på spridning av föroreningar till sedimenten.
- Bidrag för verifierande fältprovtagningar har etablerats och nyttjats av samtliga län en eller flera gånger.
- Över 500 sedimentområden har provtagits av länen. Resultaten visar att olika källor sprider föroreningar till sedimenten och resulterar i höga halter av föroreningar i ytliga sediment i många områden.
- Vi har ökat datatillgänglighet kring föroreningar i sediment genom en mer systematisk insamling och underlättat användningen av sedimentrelaterade data.

KUNSKAPSUPPBYGGNAD

Det arbete som genomförts för att samla och bygga kunskap syftar till att skapa en förbättrad bild av förekomsten av förorenade sediment och hur sedimenten kan hanteras. Vi arbetar mot det långsiktiga målet att *Effektiva åtgärder genomförs eftersom det finns god nationell överblick och kunskap om förorenade sedimentområdets utbredning och allvarlighet*. Naturvårdsverket har tagit fram rutiner och en arbetsprocess för att finansiera pilotprojekt kopplat till förorenade områden. Flera av projekten som beviljats finansiering handlar om förorenade sediment. Arbetet inom samverkan har också förbättrat förutsättningarna för att forskning om förorenade sediment har ökat. Under uppdraget har följande arbeten genomförts och resultat uppnåtts:

- Flera pilotprojekt kopplat till förorenade sediment pågår och förutsättningarna för nya projekt har ökat
- Ett flertal forskningsprojekt som handlar om sediment har genomförts och pågår
- Förutsättningar för att sprida ny kunskap och fylla kunskapsluckor har ökat

KOMMUNIKATION

För att vi ska komma framåt i arbetet med förorenade sediment behöver ny kunskap, information, stöd och vägledning bli tillgänglig. Vägledning och stöd behöver också bli användarvänlig så att inte arbetet blir för komplicerat och prioriteras ned. Under uppdraget har vi genomfört många insatser för att nå ut med ny information men vi har också samlat in synpunkter och erfarenheter från användarna. Under uppdraget har följande arbeten genomförts:

- Webbportal används och uppdateras löpande

- Branschforum gör det möjligt att sprida kunskap och få återkoppling
- Expertstödet som SGI ger har fått ökat fokus på sediment och fler frågor har inkommit som handlar om sediment
- Flera kanaler finns för att samla in erfarenheter
- Flera utbildningar, webinarier och presentationer har genomförts och kunskapen har ökat i alla led om förorenade sediment
- Sverige är mer aktiv i det internationella utbytet kopplat till förorenade sediment

4.2.3 Myndigheternas slutsatser

- Inventeringsarbetet visar att antalet förorenade sedimentområden är stort och att det sker en fortsatt tillförsel av föroreningar till sedimenten.
- Det finns ett fortsatt behov av statliga medel för finansiering av utredning och åtgärder och stöd vid komplexa ansvarsutredningar.
- Det behövs medel för fortsatt samverkan mellan myndigheter för att förvalta det arbete som redan gjorts och för att tillsammans fortsätta utveckla enhetliga och tillämpbara arbetssätt för identifiering, undersökning, prioritering och åtgärdsbeslut.
- Myndigheternas arbete med en gemensam kunskapsplattform, branschnätverk och erfarenhetsåterföring har lett till en förbättrad samverkan mellan myndigheter och andra aktörer och ett markant ökat fokus på frågorna på många nivåer och behöver fortsätta.
- Den stärkta samverkan behöver fortsätta och vidareutvecklas för att kunna möta krav som ställs i nya regelverk och finna synergieffekter för en effektiv och konsekvent hantering av förorenade sediment. Myndigheterna önskar därför ett fortsatt regeringsuppdrag inom området.

Inom SESAM har vi pekat ut några områden som är i behov av ökad kunskap och extra satsningar:

Helhetsgrepp inom avrinningsområden

För att minska riskerna med förorenade sediment på ett kostnadseffektivt och miljömässigt sätt behöver myndigheterna samarbeta och genomföra åtgärder med ett helhetsgrepp inom avrinningsområden. Därför föreslås att nya arbetssätt testas inom valda områden för att fungera som exempel. Genom att arbeta inom ett avgränsat avrinningsområde och ta ett helhetsgrepp kan arbetet fokuseras på att minska spridningen från pågående verksamheter, förorenade områden på land och förorenade sedimentområden till de olika vattenförekomsterna inom ett avrinningsområde.

Åtgärder av fiberbankar

För att få en bättre överblick över fiberbankarna behövs fortsatt kartering och undersökningar. De redan kända fiberbankarna behöver riskbedömas för att se vilken risk de utgör för miljön. Åtgärder behöver planeras och utföras för de fiberbankar som utgör störst risk.

5. Länsstyrelserna

Det här kapitlet är länsstyrelsernas samlade redovisning av arbetet med förorenade områden. Länsstyrelsernas samordnare för förorenade områden har sammanställt och inkommit med nedanstående uppgifter. Länsstyrelserna tar del av anslag 1:4 genom anslagspost 6 för tillsynsarbetet och anslagspost 1 för visst arbete med statlig finansiering.

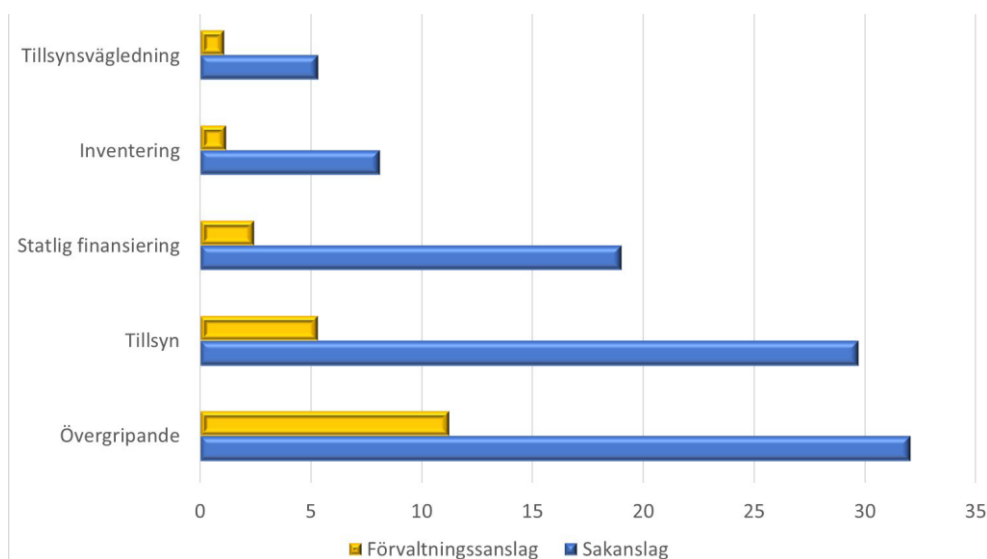
5.1 Hur har medel använts?

Redovisningen visar vad länsstyrelserna har arbetat med avseende förorenade områden. Den bygger på utdrag ur länsstyrelsernas tidsredovisning och ett särskilt skriftligt underlag från länsstyrelserna. I bilaga 4 finns respektive länsstyrelses underlag.

Sakanslagsmedel finansierar totalt 97,5 årsarbetskrafter på länsstyrelserna och är en betydande del av de 115,5 årsarbetskrafter som länsstyrelserna totalt lägger på arbete med förorenade områden. Antalet årsarbetskrafter är något lägre än 2024 vilket bland annat kan förklaras med kostnadsökningar för löner med mera.

I arbetet ingår tillsyn, tillsynsvägledning, inventering av områden förorenade av PFAS och förorenade sediment, arbete med statligt finansierade utredningar och åtgärder samt övergripande arbete som regional samordning och prioritering. Se figur 6 för en övergripande bild av hur årsarbetskrafterna fördelas samt hur de finansieras.

Notera att det pågår ett arbete med att öka kvaliteten på länsstyrelsernas redovisning av tid. Det har bland annat tagits fram ett stöd för redovisningen som sannolikt kommer att ge en mer rättvisande bild av hur medel används. Förväntningarna är att större del av tiden då kan redovisas på de olika delområdena jämfört med övergripande tid. Vikten av en utvecklad redovisning av tid lyfts också återkommande i länsstyrelsernas EBH-chefsnätverk.

Figur 6. Fördelning av årsarbetskrafter på delområden och finansieringsform för 2025.

5.1.1 Länsstyrelsernas generella inriktning för tillsyn och tillsynsvägledning

Länsstyrelsernas tillsyn riktas främst mot prioriterade förorenade områden, det vill säga objekt i riskklass 1 eller 2. Ytterligare prioriteringar görs utifrån grunder som exponeringsrisker, påverkan på vattenförekomster eller dricksvattenförsörjning, klimatrelaterade risker samt förorenade sediment. Tillsynen riktas både mot områden orsakade av nedlagda verksamheter och områden där verksamheten fortfarande är i drift.

Tillsynsansvaret för prioriterade förorenade områden ligger till stor del på kommunerna vilket innebär att tillsynsvägledning är en mycket viktig del av arbetet. Där ligger fokus på att stötta kommunerna i arbetet med strategisk och egeninitierad tillsyn. Detta ligger i linje med den nationella strategin för tillsyn enligt miljöbalken.

Den enskilt mest styrande faktorn för såväl tillsynen som tillsynsvägledningen har under året varit områden med PFAS-föroreningar. Det förväntas att PFAS-förorenade områden kommer att fortsätta vara en starkt styrande faktor under överskådlig tid.

5.1.2 Länsstyrelsernas generella inriktning för statligt finansierat arbete

Den generella inriktningen för statligt finansierat avhjälpande av förorenade områden utgår i likhet med tillsynen från prioriterade förorenade områden som utgör stor eller mycket stor risk för människors hälsa eller miljön, det vill säga objekt i riskklass 1 eller 2. Prioriteringsgrunderna för arbetet är i huvudsak samma som för tillsynen och i enlighet med de kriterier som framgår av Naturvårdsverkets nationella plan. I de fall behovet av bostäder sammanfaller med ett

avhjälpandebehov arbetar länsstyrelserna även för att få till stånd avhjälpande av lägre prioriterade områden (riskklass 3).

Länsstyrelserna arbetar med att engagera fler samt stödja och behålla befintliga kommuner som huvudmän i statligt finansierade projekt för att därigenom kunna nyttja det statliga saneringsanlaget i större utsträckning och öka takten i avhjälpandearbetet. På nationell nivå sker detta i ett av länsstyrelserna uppstartat nätverk för kommunala huvudmän. Via detta nätverk möjliggörs vägledning och stöttning från länsstyrelserna och erfarenhetsutbyte och lärande mellan olika huvudmän. Genom detta fås även en geografisk spridning på de områden som undersöks och åtgärdas och arbetsbelastningen fördelas på fler kommuner. Länsstyrelsernas förhoppning är att uppnå en överbokning av anslaget vilket säkerställer nyttiggörandet av beviljat anslag för det statliga avhjälpandearbetet. För att möjliggöra detta kan det underlätta att länsvis ha en flerårig plan med prioriterade objekt för statlig finansiering i EBH-processens olika faser för att kontinuerligt driva nya objekt in i åtgärdsfas. En uttalad strategi är även att tillse att redan påbörjade projekt prioriteras att komma till åtgärd och projektavslut. Det är viktigt att vara aktiv i framdriften av projekt som löper över lång tid så att inte långa ställtider med mera riskerar att sänka takten i arbetet.

5.1.3 Tillsyn- och tillsynsvägledning – inriktningar och insatser

Grundbulten för tillsynen är att få till stånd fler utredningar och åtgärder som utförs av de som är ansvariga verksamhetsutövare. Det vill säga att se till att principen om att förorenaren betalar efterlevs, och då särskilt för de prioriterade förorenade områdena. Länsstyrelserna själva har sedan länge haft ett tydligt fokus på den tillsynen oavsett om det gäller verksamheter som fortfarande är i drift eller som numer är nedlagda.

Vid tillsyn som gäller pågående verksamheter behövs en nära samverkan med miljöskyddshandläggarna på länsstyrelserna. Ett exempel från året kommer från Östergötland där EBH-handläggare tillsammans med miljötillsynshandläggare deltagit i möten med verksamheter där företagen presenterat sina utvecklingsplaner de närmaste åren.

EBH-handläggarna har då kunnat lyfta frågor som företagen behöver utreda eller vilka underlag som behöver tas fram för att planerna ska kunna genomföras.

Vid tillsyn på nedlagda verksamheter och särskilt då det rör sediment där många olika källor kan ha förorenat kan ärendena vara mycket komplexa såväl juridiskt som naturvetenskapligt. Ett av de högst prioriterade tillsynsobjekten i Stockholms län är en havsvik som under 200 år förorenats av en tidigare porslinsfabrik samt diverse verksamheter i kringliggande samhälle. Vikens komplexa föroreningsskador och det stora antalet potentiella källor med olika tillsynsmyndigheter förutsätter ett samarbete med den kommunala tillsynsmyndigheten. Samarbetet är fortfarande i ett tidigt skede men har redan resulterat i en tät dialog, workshop, flertalet möten samt början till utformandet av gemensamt arbetssätt, dokument, mål och strategi för tillsynen av viken.

Kommunerna är en mycket viktig del av att få till fler utredningar och åtgärder som finansieras av en ansvarig och länsstyrelserna har därför, även under 2025 fokuserat vägledningen på att få kommunerna att komma i gång med den egeninitierade tillsynen av prioriterade förorenade områden. Vägledningen bedrivs på många olika sätt som kommunbesök, handläggartäffar, utbildningar, nyhetsbrev med mera. Vägledningmaterialet [Strategipaketet](#) har också utvecklats så att det ger ett bättre stöd till kommunernas strategiska arbete. Bland annat ligger tyngdpunkten nu tydligare på motiven till att jobba strategiskt.

Länsstyrelsernas vägledning tar också sikte på att bidra till att effektivisera kommunernas händelsestyrda tillsyn så att resurser kan frigöras till den egeninitierade. Länsstyrelsen Skånes har vid sin granskning av detaljplaner noterat att det ofta finns brister i underlaget när det kommer till bland annat miljötekniska markundersökningar inför detaljplan, villkorsskrivning med mera. Därför arrangerades det tillsammans med länsstyrelsens samhällsplanerare en tillsynsvägledningsdag för kommunerna, både miljö- och planhandläggare. Vägledningsdagen förväntas leda till att bättre underlag tas fram i den fysiska planeringen och att miljöhandläggarna på både kommunerna och länsstyrelserna därmed kan spara tid till uppdraget med egeninitierad tillsyn av prioriterade förorenade områden. Det förväntas också leda till att föroreningar hanteras mer hälso- och miljösäkert vid exploatering.

Tillsynen och tillsynsvägledningen ägnas också mycket åt områden förorenade av PFAS. En förestående utmaning är att ta arbetet till nästa steg och komma vidare med utredningar, spridningsbegränsande åtgärder samt då det är möjligt slutliga åtgärder. Länsstyrelsen i Örebro län har lagt mycket tillsynsarbete på undersökningar med avseende på bland annat PFAS vid tre av länets pågående riskklass 1-objekt. En spridningsbegränsande delåtgärd avseende PFAS har även genomförts vid ett av objekten.

Teknikutveckling är en annan viktig del av PFAS-problematiken. I Jönköpings län har det vid ett länets mest prioriterade förorenade område startats upp en pilotstudie om jordtvätt och stabilisering av PFAS-förorenad jord. Målsättningen att minimera mängden PFAS som urlakas, samtidigt som åtgärderna genomförs på ett resurseffektivt sätt. Pilotstudien ska ge underlag för bedömning om jordtvätt och/eller stabilisering är lämpliga åtgärdsmetoder för hela eller delar av området.

Avseende vägledning om PFAS kan det bland annat nämnas att Länsstyrelsen i Västmanland fokuserat på att stärka kommunernas arbete med PFAS-inventering genom ett webinarium och en digital uppföljning med fokus på metodik och erfarenheter om inventeringen.

5.1.4 Statlig finansiering – inriktningar och insatser

Under året har flertalet insatser gjorts för att stärka kommunala huvudmän och få fler kommuner att ta på sig huvudmannaskap i statligt finansierade projekt. Exempelvis har flera län träffat sina kommuner för att visa på behoven och möjligheterna med att vara huvudman samt föra dialog kring strategiskt arbete med förorenade områden. Några län har skapat regionala nätverk som erbjuder

möjligheter för huvudmän att samverka med varandra, träffas regionalt samt utbyta erfarenheter med varandra. Det finns även goda exempel där erfaren huvudman stöttat mindre erfaren i undersökningsskedet för att objekten ska kunna komma till åtgärd. Flera län redovisar att dialog med kommuner gett resultat i och med att flera nya kommuner har tagit på sig huvudmannaskap för antingen utredningar eller åtgärder. Därutöver har två län tillsammans arbetat med ett särskilt projekt för att öka det kommunala engagemanget som huvudman vid statlig finansiering. Projektet förväntas resultera i vägledning och stöd till övriga län i dialogen som förs med bland annat kommunala beslutsfattare om huvudmannaskap.

Som en utbildande och kontaktskapande aktivitet har länsstyrelserna arrangerat en nationell huvudmannaträff som samlade representanter från cirka 60 olika kommuner som är huvudman eller precis ska gå in i ett åtagande som huvudman, samt representanter från 20 länsstyrelser, Naturvårdsverket, SGU och Trafikverket. Genom det nationella huvudmannanätverket har det dessutom anordnats tre webinarier där olika frågeställningar tagits upp och där kommunala eller statliga huvudmän får dela med sig av sina erfarenheter utifrån frågeställningen. De frågeställningar som lyfts har varit organisation hos huvudmannen, hantering av kulturmiljöer i det förorenade området, riskkommunikation samt pilotförsök. Träffen och webinarier har fått väldigt bra feedback och inte bara uppskattas av kommunala huvudmän och myndigheter utan har även lett till ett utökat nätverkande mellan huvudmän och höjd kompetens hos de flesta huvudmän.

För att stärka länsstyrelsernas förmåga att vara huvudman och genomföra både verifierande provtagningar och inledande undersökningar som bekostas med bidrag, har flera länsstyrelser – gemensamt eller enskilt – handlat upp ramavtal för miljötekniska undersökningar. Detta leder till en större kapacitet och snabbare handlingsförmåga att genomföra dessa undersökningar. Även om länsstyrelserna kanske främst är huvudman för de verifierande provtagningarna av misstänkta PFAS-förorenade områden och förorenade sedimentområden, har flera län även varit huvudman för andra utredningar. Ett exempel – Porjus smältverk i Norrbotten – har lett till upptäckt av akuttoxiska halter av arsenik i yttlig jord där länsstyrelsen tillsammans med kommunen gick ut med information till boende inom området om de risker som föroreningar innebär. Att Länsstyrelsen har möjlighet att agera huvudman i vissa utredningsprojekt kan bidra positivt till att bibehålla eller öka takten i avhjälpandearbetet i de fall det är en utmaning att få kommuner att ställa upp som huvudman.

Under året har det med inriktning att höja kvaliteten i arbetet tagits fram nya instruktioner och mallar för huvudmännens kvartalsredovisningar samt rekvisitioner. Detta för att tydliggöra för huvudmännen vilken information de behöver redovisa men det underlättar även för länsstyrelserna att följa upp ekonomin i projekten. Vidare pågår ett internt arbete hos Länsstyrelsen för att bygga upp välfungerande rutiner och intern samverkan för hantering av bidrags- och statsstödsärenden. Erfarenheterna av hantering av statsstöd har ökat och tillhörande arbetsprocesser kunnat utvecklas vilket är en positiv utveckling jämfört med tidigare år.

Med ambitionen att öka effektiviteten i avhjälpandearbetet har ett tematiskt samarbete mellan SGU och två länsstyrelser påbörjats. Tillsammans samordnas SGU:s arbete med åtgärdsförberedelser för tre olika sågverksobjekt. Samordningen förväntas ge positiva synergieffekter och ge goda erfarenheter av att samarbeta över länsgränserna.

Det nationella saneringsanslaget möjliggör avhjälpande av objekt med olika karaktär och förutsättningar. Under året har Länsstyrelsen betalat ut akutbidrag till Mönsterås kommun för att avlägsna avfall/farligt avfall från före detta Finsjö pappersbruk. Detta på grund av bedömd stor risk att avfallet skulle kunna läcka ut i Emån som utgör riksintresse för naturvården. Möjligheten att nyttja anslaget för akutåtgärder kan vara avgörande för att förhindra akut risk för negativ påverkan på känsliga skyddsobjekt.

Vid situationer då förorenade fastigheter blir övergivna i samband med en konkurs uppstår hinder att använda statlig finansiering för genomförande av efterbehandlingsåtgärd. För att överkomma detta hinder och möjliggöra statligt finansierad efterbehandlingsåtgärd kan herrelösa fastigheter övertas genom en expropriationsprocess. Under året har Region Gotland tagit beslut om att överta den herrelösa fastigheten som Södervägs brädgård är beläget på. Detta är ett stort steg för att komma vidare med åtgärder.

5.1.5 Arbete med sediment

Arbetet med inventering och verifierande fältprovtagning av förorenade sediment har under 2025 fortsatt och i flera län intensifierats. Hittills har cirka 5 000 objekt inventerats enligt fas 1 (skrivbordsinventeringen) och cirka 500 områden har provtagits enligt fas 2 (verifierande fältprovtagning), varav cirka 300 områden provtogs förra året. Hittills har nästan 60 av de undersökta sedimentområdena klassats till riskklass 1 eller 2.

Flera län har prioriterat objekt med hög eller mycket hög sedimentklass i EBH-stödet samt områden med risk för påverkan på dricksvattentäkter, skyddsvärda vattenförekomster eller belastning från flera föroreningskällor. Exempel på prioriterade verksamheter är småbåtshamnar, industriområden, pappersbruk, träimpregnering, sågverk och gruvor. Vissa län har använt GIS-analyser för att effektivisera urvalet av områden till fältprovtagning. Flera län har samverkat med vattenförvaltningen och kommuner vid urvalet av områden till verifierande fältprovtagning.

Resultaten från provtagningarna visar generellt på varierande föroreningshalter. I många områden har förhöjda halter konstaterats, ofta i enlighet med tidigare misstankar, medan andra områden visat sig vara mindre påverkade än vad man tidigare trodde. Några län valde att inkludera PFAS i sina provtagningar, utöver branschtypiska ämnen, för att öka kunskapen om PFAS-förekomst i sedimenten. Utvärderingen av dessa resultat pågår fortfarande.

Resultaten från de verifierande fältprovtagningarna används som underlag för riskklassning, prioritering av fortsatta undersökningar och spridningsbegränsande åtgärder inom tillsynen.

Flera län har kommunicerat resultaten till berörda kommuner, verksamhetsutövare och fastighetsägare. Data från provtagningarna rapporterades till SGU datavärdskapen för grundvatten och miljögifter och är tillgänglig till allmänheten som öppen data. Krav på certifierad provtagning har höjt kunskapen och kvaliteten av sedimentprovtagningarna samt bidragit till ökade antal av certifierade konsulter i branschen.

Ett större samverkansprojekt kring sjön Vättern har avslutats under året. Undersökningarna har genomförts av SGU i samarbete med länsstyrelserna i Örebro, Östergötland, Jönköping och Västra Götaland. Slutrapporten publicerades under året och utgör nu ett viktigt underlag för riskklassning och fortsatt prioritering av åtgärdsförberedande arbeten.

Flera län har även arbetat vidare med åtgärdsförberedelser och huvudstudier där förorenade sediment ingår, inklusive statligt finansierade projekt och ansvarsutredningar.

Under 2026 planerar många län att fortsätta inventera och utföra verifierande fältprovtagning, samtidigt som större fokus i vissa fall kommer att läggas på förvaltning av insamlade data, uppdatering av riskklasser och prioritering av tillsyn samt åtgärdsförberedande arbeten.

Sammantaget har 2025 års arbete inneburit ökad kunskap om var förorenade sediment finns, hur riskerna ser ut samt förbättrat underlaget för prioritering av tillsyn och åtgärdsinsatser.

5.1.6 Arbete med PFAS

Arbetet med identifiering, kartläggning och inventering av PFAS-förorenade områden har fortsatt i alla län under 2025 i enlighet med uppdrag i regleringsbrev och RUPFO. I den nationella databasen EBH-stödet har för närvarande 22 228 objekt bedömts som potentiella PFAS-objekt. Länen har arbetat aktivt med inventering av potentiellt PFAS-förorenade objekt. I EBH-stödet uppges 999 objekt vara inventerade med avseende på PFAS i jämförelse med 218 objekt förra året. Länen har prioriterat så att de mest relevanta objekten inventeras med avseende på PFAS. Generellt har länen stort fokus på skydd av dricksvattenresurser i prioritering för PFAS-inventering.

Alla län har även jobbat med verifierande provtagningar i olika omfattning och i EBH-stödet har 662 objekt fått taggen ”Verifierande provtagning”, i jämförelse med 157 objekt vid samma tid förra året. Länen lyfter att verifierande provtagning har bidragit till ökad kunskap om PFAS-föreningar på länsnivå. För att välja ut objekt till verifierande PFAS-provtagning har vissa län prioriterat objekt som kan ge mer kunskap om PFAS-föreningssituationen för mer okända PFAS-risk-branscher. Andra län har valt objekt inom kända PFAS-risk-branscher som brandövningsplatser, brandstationer och deponier där information om PFAS-förening för enskilda objekt ger tillsynsmyndigheten bättre underlag för att bedriva tillsyn. Många län samarbetar med kommunerna i urval av objekt till verifierande provtagning. Alla län rapporterar in de verifierande provtagningarna till SGU:s datavärdskap, då detta är ett villkor från Naturvårdsverket från 2025.

Flera län ger exempel på att arbetet med kartläggning av PFAS-förorenade områden genom inventering och verifierande PFAS-provtagning har lett till att objekt fått en höjd riskklass och därigenom lyfts och prioriteras i tillsyns- och bidragsarbete.

Länen har arbetat med att vägleda och utbilda kommunerna på olika sätt kopplat till kartläggning och inventering av PFAS-förorenade områden. Bland annat har flera insatser gjorts genom webinarier, samverkansträffar med mera för att utbilda kommunerna i MIFO-inventering med fokus på PFAS. Generellt arbetar länen även aktivt med tillsynsvägledning kopplat till PFAS.

I länens tillsynsarbete finns också fokus på PFAS, där tillsynen genom krav på undersökningar och åtgärder minskar spridningen av PFAS-föroreningar.

Några exempel på intressant PFAS-information från länen från 2025:

- Representativt urval för information om okända PFAS-branscherna verkstadsindustri utan halogenerade lösningsmedel samt drivmedelsanläggningar till verifierande provtagning.
- Tidsbegränsad satsning på extra personal vid vissa länsstyrelser för arbete med identifiering och inventering av potentiellt PFAS-förorenade områden.
- Fördjupade undersökningar med uppströmskontroll i syfte att utreda orsaken till utsläpp eller avgränsning av kraftigt förorenade platser.
- Metod för kommunerna att snabbinventera misstänkta PFAS-förorenade områden genom att använda delar av MIFO-metodiken.
- Genom tillsyn av nedlagda gruvor har PFAS påvisats i höga halter i grundvatten vid ett gruvområde.
- PFAS har påträffats vid utredning av en kemtvätt, analys vid fler objekt krävs dock innan det kan konstateras vara branschtypiskt.
- Tillsynsinsatser riktade mot ett prioriterat objekt där forskning pågår för test av åtgärdsmetod för PFAS.
- Samverkansgrupp inom Miljösamverkan på länsnivå som bland annat syftar till att skapa samsyn kring inventering av PFAS inom länet.
- Arbete med kunskapshöjning om PFAS-innehåll i kemikalier hos verksamheter för vidare arbete med utfasning framöver.

Kunskaperna om PFAS har ökat med det arbete som har genomförts under året. Det gäller både kunskapen om var det finns förhöjda halter och vilka som är de branscher som bidrar mest. All data som framkommit bör sammanställas, analyseras och följas upp. Det är dock viktigt att arbetet med att lära sig mer om PFAS inom fler branscher fortsätter samt att kunskapen ökar om hur man på ett effektivt sätt kan stoppa spridningen och åtgärda konstaterad förorening på bästa sätt på kort och lång sikt.

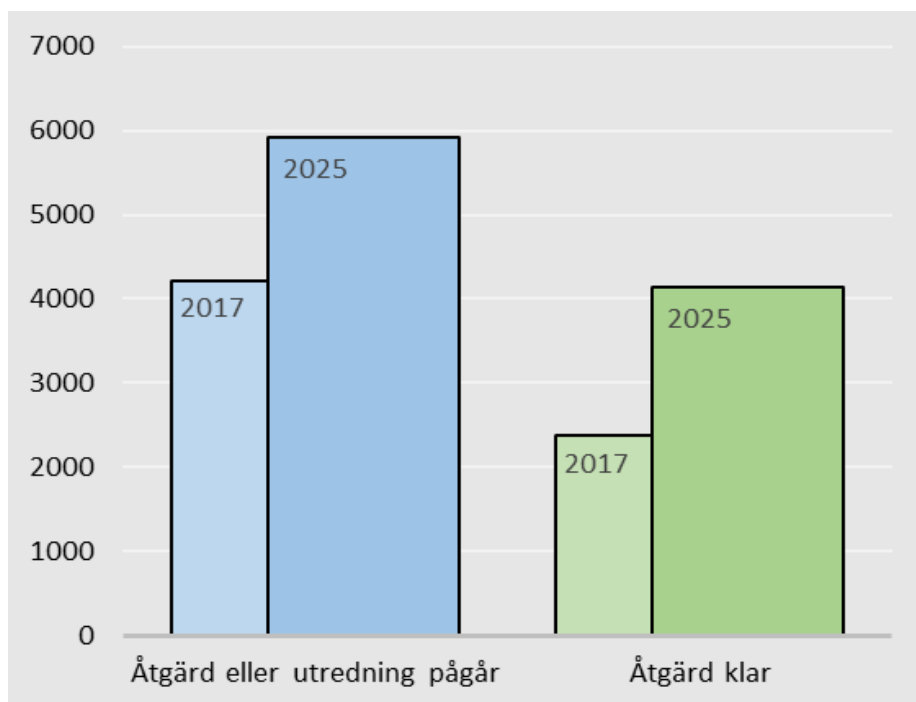
5.2 Resultat

Redovisningen sker genom att visa på det redan slutförda samt pågående och kommande arbetet med att utreda och åtgärda förorenade områden. Redovisningen bygger på utdrag ur EBH-stödet den 2 februari 2026 samt på uppgifter om statlig finansiering av objekt från Naturvårdsverket.

5.2.1 Sammanfattning

Trenden avseende ökning av åtgärdstakten är positiv sett över den senaste nioårsperioden, det vill säga sedan redovisningen tog nuvarande form.

Detta gäller för samtliga av de parametrar som ingår i redovisningen. Särskilt positivt är det att tillsynsdrivna pågående åtgärder och utredningar respektive slutförda åtgärder ökar i en stadig takt. Se figur 7 för jämförelse avseende dessa nyckelparametrar för 2017 och 2025.

Figur 7. Pågående tillsynsdrivna utredningar och åtgärder och slutförda tillsynsdrivna åtgärder för 2017 respektive 2025.

5.2.2 Slutfört arbete

Antalet slutförda åtgärder är den tydligaste indikatorn på åtgärdstakten, redovisningen representerar det totala antalet åtgärder, det vill säga inte enbart för 2025. Samtliga slutliga åtgärder oavsett riskklass eller tillsynsansvar omfattas.

Åtgärder har slutförts på 4 130 objekt som är helt privatfinansierade och tillsynsdrivna medan 233 objekt⁶ har finansierats helt eller delvis av staten.

5.2.3 Pågående arbete

Ett stort pågående arbete med åtgärder är en viktig indikator på EBH-arbetets fortskridande och detsamma gäller för pågående utredningar. Det pågående utredningsarbetet är en viktig del av att kunna mata fram nya åtgärdsobjekt vartefter. Utredningssteget blir till sist en begränsande faktor för åtgärder om det inte finns en fortsatt hög nivå av pågående utredningar. Samtliga pågående utredningar och åtgärder oavsett riskklass eller tillsynsansvar omfattas.

Det pågår tillsynsdrivna utredningar på 2 337 objekt medan statlig finansiering sker på 75 objekt.

Det pågår tillsynsdrivna slutliga åtgärder på 892 objekt medan 115 objekt pågår med statlig finansiering. Utöver pågående slutliga åtgärder har delåtgärder slutförts eller pågår på 2 699 objekt. Delåtgärder, pågående som slutförda, är att se som en del i ett slutligt åtgärdande och betraktas därför som en pågående slutlig åtgärd. Totalt pågår därmed tillsynsdrivet åtgärdsarbete på 3 591 objekt.

Det pågående tillsynsdrivna arbetet i form av utredningar och åtgärder uppgår till 5 98 objekt medan 190 objekt pågår med statlig finansiering.

Till det pågående arbetet räknas även objekt som initierats men som för närvarande ligger i vänteläge inför fördjupade utredningar eller slutliga åtgärder. Dessa uppgår till 1 852 objekt.

5.2.4 Återstående arbete

Ett stort arbete har redan slutförts och ännu mer arbete pågår. Det bör dock noteras att det fortfarande finns kvar väntande arbetsbördor i form av objekt som ännu inte inventerats samt objekt som inventerats och tilldelats en hög riskklass men ännu inte initierats genom krav på utredningar. Den kvarstående arbetsbördan bör stadigt sjunka på sikt men temporära ökningarna kan ändå ske till följd av en ökad takt i kommunernas inventeringsarbete. Andra orsaker kan vara att ny kunskap aktualiserar inventering eller utredningsbehov. Ett tydligt sådant exempel är PFAS-problematiken och förorenade sediment.

Identifierade objekt tillhörande branschklasserna 1 och 2 men där inventering ännu inte påbörjats uppgår till 13 852 objekt. Av dessa hör många till kommunernas ansvar och utgörs exempelvis av pågående verksamheter, nedlagda deponier och områden som potentiellt är förorenade av PFAS.

Inventerade objekt med riskklasserna 1 eller 2 och där utredning ännu inte påbörjats uppgår till 6 326 objekt. Detta är att se som väntrummet innan initiering av tillsynsärenden genom krav på utredning.

⁶ Siffran för slutredovisade statligt finansierade åtgärder skiljer sig från Naturvårdsverkets redovisning i tabell 1 eftersom datumen för uttagen skiljer sig åt. Sedan Naturvårdsverkets uttag tillkom ett antal objekt vilket förklarar skillnaden mot länsstyrelsernas siffra.